

УКРАЇНСЬКИЙ ЦЕРКОВНИЙ ВІСНИК

ПОУСІДІА ЦЕРКВА

№ 10 (26)

2021

ЛИСТОПАД

ЗМІСТ

1. ЗМІСТ

2. СВЯЩЕННИЙ СИНОД

4. ОФІЦІЙНІ ЗАЯВИ І ЗВЕРНЕННЯ

8. БЕСІДА З БЛАЖЕННІЙШИМ
МИТРОПОЛИТОМ ЕПІФАНІЄМ

• МЕТАВЕРС: РОЗШИРЕНА ЧИ УРІЗАНА
РЕАЛЬНІСТЬ?

16. З ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ
ЦЕРКВИ

• ПЕРША ПІСЛЯ ОТРИМАННЯ ТОМОСУ
КАНОНІЗАЦІЯ В УКРАЇНСЬКІЙ
ПРАВОСЛАВНІЙ ЦЕРКВІ

32. КИЇВСЬКІ СВЯТИТЕЛІ

• МИТРОПОЛИТ КИЇВСЬКИЙ І ВСІЄЇ РУСИ
СВЯТИТЕЛЬ ПЕТРО (1308 – 1326)

36. ХРОНІКА КИЇВСЬКОЇ МИТРОПОЛІЇ

67. НЕКРОЛОГ

69. ДУХОВНА БЕСІДА

• ПРЕКРАСНІ ЛІЛЕЇ
МОЛИТВИ ІСУСОВОЇ

ПРО РЕДАКЦІЮ ЖУРНАЛУ

Журнал «Український церковний вісник Помісна Церква» – офіційне видання Київської Митрополії Української Православної Церкви (Православної Церкви України).

Видається з благословення Митрополита Київського і всієї України Епіфанія.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:
протоієрей Іван Сидор

Голова редакційної ради:
протоієрей Богдан Гулямов

Літературний редактор:
священник Захар Залізний

Технічний редактор:
диякон Орест Жигало

Фото: диякон Андрій Сидор

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
вул. Трьохсвятительська, 8
м. Київ, 01001

Телефон: (044) 278-41-45
E-mail: info@pomisna.info
Сайт: www.pomisna.info

Свідоцтво про реєстрацію:
КВ 24310-14150Р від 10.02 2020

© Засновано
16 вересня 2019 року
№ 10 (26), листопад

Редакція не завжди поділяє позицію авторів. За достовірність фактів відповідають автори. Застерігаємо за собою право скорочувати матеріали. Деякі світлини в журналі взяті з відкритих джерел у мережі Інтернет. При використанні матеріалів, опублікованих в журналі, посилання на журнал «Помісна Церква» обов'язкове.

СИНОДАЛЬНЕ
ВИДАВНИЧО-ПРОСВІТНИЦЬКЕ
УПРАВЛІННЯ ПЦУ

ВІДБУЛОСЯ ЧЕРГОВЕ ЗАСІДАННЯ СВЯЩЕННОГО СИНОДУ

голови Синодального Управління духовної освіти і богословської науки, ректора Київської православної богословської академії, було затверджено типовий Статут вищого духовного навчального закладу Української Православної Церкви (Православної Церкви України).

Зважаючи на необхідність організаційного упорядкування справи здійснення паломництв архіереями, духовенством та вірними Православної Церкви України, з метою як безпосередньої організації паломництва, так і загальної координації діяльності паломницьких служб (центрів) в ПЦУ було утворено Паломницький центр Православної Церкви України, головою якого призначений священник Роман Когут. Паломницький центр Православної Церкви України здійснює свою роботу під загальним керівництвом Предстоятеля, Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України, у взаємодії з Синодальним Управлінням зовнішніх церковних зв'язків, координує працю всіх паломницьких служб (центрів) у Православній Церкві України.

За поданням єпископа Луганського і Старобільського Лаврентія до складу Луганської єпархії Української Православної Церкви (Православної Церкви України) прийнято чернече сестрицтво на чолі з монахинєю Вірою (Комплектовою) та утворено у складі Луганської єпархії УПЦ (ПЦУ) Свято-Матронинський жіночий монастир. Монахиня Віра призначена настоятелькою вказаного монастиря.

Також було змінено назву Спасо-Преображенського чоловічого монастиря Вінницько-Тулчинської єпархії, очільником якого призначений ігумен Євсевій (Біленський). Митрополит Львівський Макарій призначений керівником Святогірського

Синодальній залі 22 листопада 2021 р. Митрополичого дому – Резиденції Предстоятеля Православної Церкви при Михайлівському Золотоверхому кафедральному соборі, відбулося чергове засідання Священного Синоду Української Православної Церкви (Православної Церкви України). У засіданні взяли участь усі його члени. Синод заслухав Повідомлення Предстоятеля, Блаженнішого Епіфанія, Митрополита Київського і всієї України, про справу щодо обвинувачення титулярного єпископа Шепетівського Адріана (Кулика) у порушенні, за яке передбачене суворе канонічне покарання (27 Апостольське правило, 9 правило Константинопольського Двократного собору).

Після заслуховування інформації по справі та особистих пояснень титулярного єпископа Шепетівського Адріана (Кулика), в яких він частково визнав себе винним у висунутих звинуваченнях, Священний Синод прийшов до висновку, що Преосвященний єпископ Адріан (Кулик) дійсно вчинив порушення, за які канонічними правилами (27 Апостольське правило, 9 правило Константинопольського Двократного собору) передбачене суворе покарання.

У зв'язку з цим титулярний єпископ Шепетівський Адріан звільнений на спокій із заборобою звершення публічних богослужінь. Після завершення одного року з часу прийняття зазначеної Постанови Священний Синод матиме судження про його подальше служіння. За поданням протоієрея Олександра Трофимлюка,

чоловічого монастиря Положення Ризи Пресвятої Богородиці Львівської єпархії – замість ігумена Онуфрія (Дзюпина). Синод затвердив «Положення про нагороди в Українській Православній Церкві (Православній Церкві України)» як документ, який регулює питання нагороджень.

Після розгляду і рекомендації Синодальної Комісії з питань канонізації святих було приєднано до лику святих святителя Йосифа (Нелюбовича-Тукальського), Митрополита Київського, Галицького і всієї Руси (+1675), днем його пам'яті визначений день упокоєння 8 серпня (26 липня ст.ст.).

Було надане благословення на місцеве шанування у єпархіях на території історичної Волині та у м. Києві відомої православної діячки XVI-XVII століть, сповідниці православної віри, меценатки, фундаторки Київського Братського Богоявленського монастиря та Київської братської школи Єлисавети Василівни Гулевич, відомої також як Галшка Гулевичівна (+1642). День пам'яті праведної Єлисавети відзначатиметься щорічно в день її небесних покровителів – пророка Захарії і праведної Єлисавети, батьків святого Іоана Хрестителя, 18 вересня (5 вересня ст.ст.). Було надане благословення на загальноцерковне шанування прославлених ікон Божої Матері:

– «Далешівська», визначивши днем її шанування 21 червня (8 червня ст.ст.);

– «Ласкава Станіславська», визначивши днем її шанування 14 жовтня (1 жовтня ст.ст.);

– «Вінницька» («Вінницько-Рожецька»), визначивши днем її шанування 7 вересня (25 серпня ст.ст.);

– Ставропігійська «Одигитрія», визначивши днем її шанування день свята Собору Пресвятої Богородиці 8 січня (26 грудня ст.ст.).

Також було надане благословення на місцеве шанування у Івано-Франківській єпархії ікони Божої Матері «Угорницька», з днем святкування 10 вересня (28 серпня ст.ст.).

Священний Синод підтримав пропозицію Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Епіфанія про скликання чергового Архієрейського Собору Української Православної Церкви (Православної Церкви України) у м. Києві 4 лютого 2022 р. з наступним порядком денним:

– Доповідь Предстоятеля УПЦ (ПЦУ) про життя Помісної Церкви за період після Архієрейського Собору 15 грудня 2020 р.;

– Затвердження рішень Священного Синоду УПЦ (ПЦУ) за поточний рік та рішень, що з них випливають.

На цьому засіданні Священного Синоду було завершено молитвою.

«ДЯКУЄМО БОГУ ЗА СВОБОДУ», – МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ПРО РІЧНИЦЮ АКТУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

30 років тому, у першого грудневого дня, наш народ на Всеукраїнському референдумі своїм волевиявленням підтвердив Акт проголошення незалежності України і відкрито засвідчив перед міжнародною спільнотою своє рішення жити в самостійній державі – окремою суверенною родиною.

За 30 років наша родина зміцніла, стала на ноги, засвоїла уроки історії, досягла багатьох здобутків, пережила чимало радісних, але також і сумних подій. Згадуючи з року в рік всі події та обставини, які дозволили нам жити самостійною родиною, розуміємо: хоч всі ми й дуже різні, але єдині в тому, що не сумніваємося в правильності зробленого рішення. І зараз, як і тоді, ми однакові у прагненні бути вільними, незалежними, суверенними – попри всілякі підступні спроби знову нас розсварити, роз'єднати, розмежувати, а відтак відібрати те, що здобуто такою дорогою для всіх нас ціною. Тоді, 1 грудня 1991 року, не було жодного регіону, жодного населеного пункту, де ідея незалежності України не знайшла би підтримки більшості громадян. У Криму за українську незалежність тоді проголосували 54,19% громадян, у Севастополі – 57,07%, в Донецькій, Луганській, Одеській та Харківській областях волю до власної держави виявили понад 80% мешканців. А в інших областях «за» проголосували більш як 95% громадян.

Сьогодні деякі з цих областей силою й брехнею вороги намагаються відірвати від нашої родини.

Супротивники, яким все мало, яким майже «фізично болить» чуже щастя, які заздять чужому, бо в «сусіда завжди краще», які заблукали в мороці гріха й забули християнські заповіді. Так, ми змушені нині оборонятися, але ми знаємо, що Бог на нашому боці, бо Він завжди за правду. Тож ми, не прагнучи чужого, а захищаючи своє, неодмінно переможемо, і в Україні запанує справедливий мир. Бо Господь ніколи не буває посоромлений.

Згадуючи всенародне волевиявлення 1 грудня 1991 року, подякуймо Господу, що дозволив тоді цьому статися. Що нагородив нас великим даром свободи і незалежності – як державної, так і церковної. І пам'ятаймо, що на нас лежить відповідальність цей дар зберегти, утвердити, примножити і передати наступним поколінням – які колись, як і ми нині, будуть поминати вже нас із вами, і, дай Боже, дякувати нам за все!

МИ ВІДКРИТА ЦЕРКВА І МИ – ЗІ СВОЇМ НАРОДОМ

Вісім років тому в ці дні наш Свято-Михайлівський Золотоверхий монастир вкотре не на словах, а на ділі довів, що ми відкрита Церква і ми – зі своїм народом! В ніч на 30 листопада 2013 року студенти, побиті «Беркутом», шукаючи прихистку від збройного силового розгону цілком мирної акції протесту прибігли до Михайлівського собору.

Налякані, побиті, розгублені вони стукали у двері – і їм відчинили. Бо ж Священне Писання говорить: «Просіть, і дасться вам, шукайте, і знайдете; стукайте, і відчинять вам» (Лк. 11:9). Тоді наш Золотоверхий собор став надійним укриттям для протестувальників: тут вони могли сховатися від кийків, отримати необхідну допомогу, а головне – духовну підтримку в непрості часи.

Цей собор став не лише місцем молитви, але й місцем захисту та допомоги потребуючим, істинним домом Божим, втіленням справжньої християнської любові, яка проявляється в любові до ближніх. І тоді, не замислюючись про можливі наслідки, а слідуючи за покликом серця і вченням Господа нашого Ісуса Христа, братія Михайлівського монастиря, духовенство і студентство Київської православної богословської академії цілодобово були поруч з активістами, допомагаючи їм тут, у храмі Божому, ніби у фортеці, відновити сили, зібратися з думками, зміцнитися духовно, морально і психологічно. Аби далі захищати та відстоювати не лише свою, а й нашу з вами свободу і гідність.

Сьогодні Свято-Михайлівський Золотоверхий собор – головний кафедральний храм єдиної помісної Православної Церкви України, національна святиня, яка несе благодатний дух заступництва крізь віки. Двері нашої Церкви відкриті для всіх.

БЛАЖЕННІЙШИЙ МИТРОПОЛИТ КИЇВСЬКИЙ І ВСІЄЇ УКРАЇНИ ЕПІФАНІЙ

МЕТАВСЕСВІТ: МАЙДАНЧИК ДЛЯ СПІЛКУВАННЯ АБО КАПСУЛА ДЛЯ СНОВИД?

БЕСІДА
З БЛАЖЕННІЙШИМ
ЕПІФАНІЄМ,
МИТРОПОЛИТОМ
КИЇВСЬКИМ І ВСІЄЇ
УКРАЇНИ

28 жовтня 2021 року найбільша у світі соціальна мережа — компанія Facebook — оголосила, що змінює назву. Компанія відтепер називатиметься «Meta» — відповідно до нового амбіційного плану Марка Цукерберга зі створення метавсесвіту. Що таке метавсесвіт або metaverse, збудувати який пообіцяв засновник Facebook?

Термін metaverse належить американському письменнику-фантасту Нілу Стівенсону (т.е. Stephenson), який у своєму романі «Лавина» (Snow Crash, 1992) описав metaverse як наступну фазу існування інтернету — цифровий простір, який об'єднує фізичну (=наш світ), доповнену (AR) та віртуальну (VR) реальність. Самодостатній віртуальний світ, подібний до ідеї метавсесвіту, показаний і у відомій трилогії «Матриця».

За задумом архітекторів метаверсу — це інтерактивний тривимірний цифровий світ, максимально наближений до реального і водночас відкритий для необмеженого кола людей. Як заявив Марк Цукерберг, у найближчі п'ять років соцмережа Facebook має перетворитися на метаверс, тобто компанію, завдяки якій у нас з'явиться можливість колективної взаємодії у віртуальному просторі.

«У майбутньому ми не будемо просто зідзвонюватися — ваша голограма, наприклад, зможе сісти на мій диван, або ж я як голограма сяду на ваш. І буде таке враження, наче ми в одному місці — хоча ми й будемо в різних штатах чи на відстані сотень, тисяч миль», — говорить засновник Facebook.

Метью Болл, ідеолог метаверсу та венчурний інвестор, пропонує 7 характеристик, які, на його думку, якнайкраще розкривають ідею метавсесвіту. Отже, за Метью Боллом метаверс має бути:

1. **ВІЧНИМ** (=безперестанним, його не можна буде поставити на паузу, стерти або «завершити»);
2. **АВТОНОМНИМ** (=дії всередині метаверсу не залежать від зовнішніх чинників, а всі події мають відбуватися у режимі реального часу);
3. **БЕЗЛІМІТНИМ** (=без обмежень по кількості користувачів);
4. **ЕКОНОМІЧНО ВИГІДНИМ** (= мешканці метаверсу мають отримувати кошти за свою роботу, володіти майном тощо);

5. **ЗМІШАНИМ** (=містити у собі елементи реального світу, тобто користувач використовує свій девайс і працює на ньому, перебуваючи у віртуальному світі);
6. **МУЛЬТИПЛАТФОРМНИМ** (=сумісність даних й активів з різних платформ);
7. **ОРИГІНАЛЬНИМ** (=наповнений контентом та досвідом, який створюють користувачі — як окремі особи, так й організації).

Чи вдасться людству реалізувати такий амбітний проект? Відповідь на це запитання дати нелегко, адже коли йдеться про такі характеристики, як безперестанність та безлімітність, то робити прогнози важко (коли інвестори починають користуватися понятійним апаратом філософів і теологів, їх бізнес-плани перетворюються на рівняння з двома змінними). Тим не менше metaverse — принаймні як концепт, а не явище — потребує детального осмислення, в тому числі і теологічного. Створення metaverse сьогодні позиціонується як бізнес-проект, архітекторами якого прагнуть стати кілька міжнародних корпорацій, зокрема, Meta (кол. Facebook), Microsoft

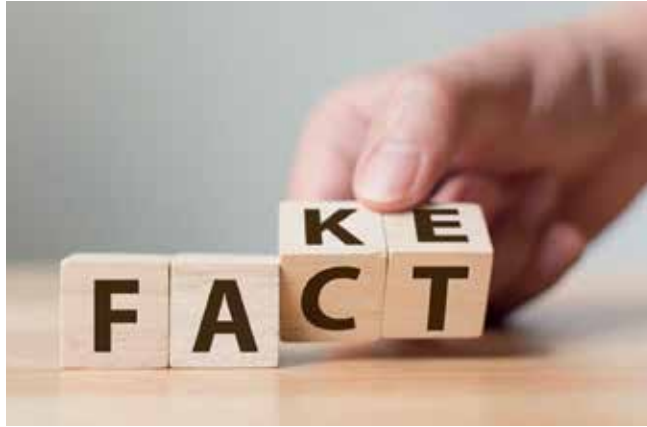
і Epic Games. Це проект, який може докорінно змінити сам спосіб існування людини — те, як ми мислимо, відчуваємо, спілкуємося і ширше живемо, існуємо. І як такий він вартий осмислення не лише з погляду інтересів корпорацій та венчурних інвесторів, але й з погляду інтересів суспільства — включно з Церквою та іншими релігійними спільнотами.

Metaverse може зробити життя людства динамічнішим, більш зручним та безпечним (чинник, яким не можна нехтувати сьогодні, коли у світі трапилося 256 млн. випадків хвороби і 5,13 млн. смертей від COVID-19). До того ж, за своїм задумом metaverse — це, певно, наймасштабніший та найамбіційніший з усіх відомих проектів людства у сфері комунікацій. Але яку ціну буде заплачено за цей проект? Як зміниться людське існування в разі, якщо metaverse дійсно стане новою реальністю?

Відповіді на ці питання — у бесіді про теологічний аспект метавсесвіту протоієрея Богдана Гулямова з Блаженнішим Епіфанієм, Митрополитом Київським і всієї України.

прот. Іван Сидор, редактор журналу «Помісна Церква»

Прот. Богдан Гулямов: Ваше Блаженство, сьогодні ми говоритимемо про метавесвіт або метаверс — проект, який часто називають наступною стадією інтернету. Мова йде про створення автономного, цифрового 3-D світу, що стане «місцем», де людині запропонують широкі можливості для розваг, роботи та навчання. Тема метаверсу і цифрової трансформації у цілому сьогодні активно обговорюється у західному світі, передусім, в Америці. З цього приводу висловлюються вчені-винахідники, письменники, публічні інтелектуали. Проте, у цьому обговоренні на мій погляд бракує голосу християнських богословів, голосу Церкви. Звісно, публікації з цього приводу у релігійному середовищі з'являються. Але підхід, що там демонструється, на жаль, далекий від богослов'я, від справжньої богословської рефлексії. Йдеться або про некритичне сприйняття ідеї паралельного цифрового всесвіту, або про «охоронительський» підхід, в рамках якого антихристиянським, антицерковним оголошується будь-що нове, будь-яка новаторська ініціатива.

Блаженніший Митрополит Епіфаній:

Релігійній свідомості притаманний певний консерватизм. Але Церква має адекватно реагувати на виклики сучасного світу. Ми не маємо права на ізоляціоністську позицію, не маємо права відкидати новий досвід та нові технології лише через те, що нове завжди пов'язане з певними ризиками. Подобається це комусь або ні, але світ радикально трансформується. Порівняйте спосіб нашого життя десять років тому і сьогодні. Змінилися засоби комунікації, а разом з ними — спосіб життя та мислення. Час ніби прискорився, він ніби щільніше виповнений подіями. Коло нашого спілкування розширюється, засоби комунікації, зокрема соціальні мережі, допомагають

нам бути відкритішими, швидше реагувати на події, перебувати у постійному діалозі з багатьма людьми.

З іншого боку, людина у сучасному інформаційному світі стає вразливішою. У 2016 році Oxford Dictionaries оголосив словом року post-truth — постправа. Префікс post (після) тут вказує не на хронологічну послідовність, а позначає час, коли правда стала неважливою або ж навіть недоречною. Готуючись до сьогоднішньої розмови, я перечитав соціальну доктрину, розроблену богословами Константинопольського патріархату у 2017–2019 роках і видану в 2020 році в якості документу «За життя світу», де дуже влучно говориться про вплив на людську свідомість нових технологій. «Сьогодні відмінності між реальністю і фантазією, фактами й вигадками, новинами та ідеологічно вмотивованою пропагандою, а також між істиною та брехнею стають усе більш туманними й мінливими саме через величезний вплив інтернету», — йдеться у декларації (§70).

Ця тенденція існує вже з другої половини минулого століття, коли телебачення стало головним медіатором між людиною та дійсністю. Привабливість телебачення пов'язана з певною ілюзією, з тим, що воно створює у глядача хибне враження особистої присутності. «Теле-візія» — це можливість «далеко-бачення» (від гр. τῆλε — «далеко» і лат. — visio — «бачення»). Але насправді картинка, яку ми бачимо, відредагована. Телекамера не може показати «усе». По-перше, в неї немає такої фізичної можливості, а по-друге, невідредагована картинка нецікава глядачу. Тому майже все, що ми бачимо на телеекрані, — це продукт, створений за допомогою монтажу. Людині здається, що вона є самовидцем певної події, але насправді вона має справу з інтерпретацією, з монтажем. Конкуруючи за увагу глядача, телеканали змагаються між собою за те, чий продукт буде динамічнішим, більш видовищним, сильніше вражатиме. Зрештою, замість події нам пропонують її інтерпретацію.

Прот. Богдан Гулямов: Я згоден з Вами, але хіба певна редакторська робота, монтаж — це не один із головних прийомів мистецтва? Візьмемо театральну п'єсу, роман або ж кінофільм. В основі історії, яку вони оповідають, може бути вигадка, вимисел або ж реальні події та особистості. Припустимо, що йдеться саме про другий варіант, тобто про історію, засновану на реальних подіях. Але і в цьому випадку роман або кінофільм запропонує нам не

документальне відтворення подій, а художню оповідь. Візьмемо такий вимогливий жанр як біографія, де завдання письменника полягає у точному відтворенні особистості та історичних подій. Навіть у цьому разі «за кадром» залишатимуться певні події, люди, локації, а те, що ми зрештою побачимо або прочитаємо, буде продуктом монтажу.

До чого я веду? Можливо «монтаж», про який ми говоримо, — це одна з властивостей нашого способу сприйняття? До прикладу: під час нашої бесіди я чимало раз переводив погляд із предмету на предмет. Хіба це не «монтаж»? Хіба, умовно кажучи, монтажне бачення не властиве людині від народження?

Блаженніший Митрополит Епіфаній: Сприймаючи реальність через почуття зору, ми дійсно ніби «монтуємо» побачене. Щойно ви дивилися на мене, а потім перевели погляд на блокнот, що лежить на столі. Це дійсно свого роду «монтаж», і це не могло не вплинути на візуальні мистецтва або ж літературу. Але ж у мистецтва і медіа різні завдання, і відповідно — різні способи фіксації реальності!

Графіка, живопис, скульптура — усі ці художні практики ми традиційно відносимо до «образотворчого мистецтва» — мистецтва, що відображає суще, дійсність у наочних, візуальних образах. Те саме стосується і літератури. Вимисел — одна із найдавніших форм літератури. Вигадуючи персонажів, моделюючи драматичні ситуації, — письменник не грішить проти істини, не «бреше», не намагається підмінити реальність вигадкою, а художньо осмислює дійсність...

Картини здавна облямовували у рами. Навіщо? Тут йдеться не лише про декоративний момент. Рама — це певний кордон, межа між реальністю та художнім вимислом. Театральна сцена, кіноекран, рама... У кожному з цих випадків йдеться про особливий простір, у рамках якого існує реальність іншого типу — художня. Рама або сцена виокремлює простір. Це свого роду умовний знак для глядача: «Увага! Територія художньої реальності». Звісно ж мистецтво теж схильне до маніпуляції з людською свідомістю. Але виокремлюючи сцену або кіноекран із решти простору, мистецтво ніби попереджає нас: те, що ви зараз побачите — це не дійсність, а її художнє відтворення.

Критикуючи театр, отці Церкви, — зокрема святий Іоан Золотоустий, — звинувачували акторів у «брехні».

З його точки зору, неправда театру полягала вже в тому, що роль «царя» на театральній сцені виконував раб. Утім, така точка зору, на мій погляд, виглядає надто песимістичною. Висуваючи таке звинувачення, свят. Іоан Золотоустий по суті заперечує мистецтво як таке, тобто право людини художньо осмислювати реальність та відображати її в образах. Приходячи на театральну виставу, ми апіорі делегуємо драматургу, режисерові та акторам право на вигадку та умовність. То хіба можна тут казати про оману? Адже тоді потрібно буде оголосити нею будь-який візуальний образ!

Отже, вигадка у мистецтві доречна або ж, як мінімум, легальна. А вигадка в медіа? Чи матиме в інформаційному просторі права на існування вигадана подія? Припустимо, журналіст «А» вирішив, що політику «В» було б правильно сказати фразу «С», бо остання нібито якнайточніше розкриває суть його політичної платформи. Згаданий політик такої фрази не казав, але журналіст її вигадав. А коли обман став явним, захищається у такий спосіб: «це моє художнє висловлювання, політик «В» бачиться мені саме таким, він просто мусив висловити вигадану мною фразу».

Художник відтворює реальність в образах, а завдання медіа — максимально об'єктивна, неупереджена фіксація подій. Тому вигадка в медіа це вже ніщо інше як фейк, маніпулятивне спотворення, підробна новина. Вдаючись до вимислу, мистецтво осмислює нашу дійсність і наш досвід, а вдаючись до фейку, медіа нав'язує людині викривлену, підробну модель світу.

Відмінності між реальністю та фантазією, фактами та вигадками стають у сучасному інформаційному полі усе мінливішими, тоншими — стверджують автори декларації «За життя світу». Як ми вже казали, ця тенденція стала помітною вже з розвитком телебачення. Але справжня революція відбулася після створення інтернету. Internet або між-мережжя дивним чином містить у собі абсолютно протилежні за своєю природою речі. Тут, так би мовити пліч-о-пліч, існують факти і фейки, правда і брехня, компетентний аналіз та коментарі псевдо-експертів, висловлювання живих реальних людей та коментарі ботів...

Як розрізнити і відокремити у міжмережжі факт і вигадку, правду і фейк? Чим більше інформації, чим щільніше інформаційний потік — тим важче звичайній людині пробитися до реальності, отримати автентичну, невідредаговану інформацію.

Прот. Богдан Гулямов: Варто згадати про соціальні мережі, які теж часом звинувачують у певному «редагуванні» дійсності, що відбувається через ранжування новин у стрічці. Станом на листопад 2021 року населення Землі становило 7,9 млрд. осіб. Водночас станом на жовтень 2021 року кількість користувачів соціальних мереж становило 4,5 млрд, тобто більше половини всього населення Землі.

Блаженніший Митрополит Епіфаній: Мережі суттєво впливають на суспільне життя. Вони відіграли важливу роль в українських революціях 2004 та 2014 років. Facebook і Twitter допомогли самоорганізації суспільства під час революцій у Тунісі та Єгипті. Значну роль у координації та інформуванні суспільства відіграв telegram-канал Nexta у нещодавніх протестах у Білорусі. Facebook, Twitter, YouTube та Telegram стали головними інформаційними інструментами російської опозиції, яка сьогодні фактично позбавлена доступу до ЗМІ...

Однак, вплив соцмереж не завжди і не скрізь можна назвати позитивним. Мені пригадується скандал, що трапився кілька років тому, коли стало відомо про витік даних 50 млн. користувачів Facebook та використання їх у цільовій рекламі під час президентських перегонів у США 2016 року. Перемога Дональда Трампа виявилася для багатьох несподіванкою. Тому чимало журналістів й експертів почали говорити про важливу роль у перемозі Трампа вибіркової, цільової реклами у соціальних мережах.

У центрі скандалу опинилася британська консалтингова фірма Cambridge Analytica, яку звинуватили у незаконному використанні персональних даних та втручанні у вибори, причому не лише в США, але по всьому світові. Йшлося про те, що Cambridge Analytica маніпулювала думкою виборців, використовуючи сучасні інформаційні технології.

Прот. Богдан Гулямов: Барак Обама, пригадую, навіть порівняв тоді Facebook із «шаленою хмарою пилу». Мовляв, соцмережа не завадила поширенню фейкових новин, і таким чином маніпулювала суспільною думкою, що, своєю чергою, призвело до перемоги Дональда Трампа.

Блаженніший Митрополит Епіфаній: Ви згадали про ранжування новин у стрічці. У такий спосіб дійсно відбувається своєрідна «редакція» або «монтаж»

дійсності. Проте це робиться з певною метою. Відомо, що соціальні мережі заробляють на рекламі. Остання ж ефективна, коли вона досягає цільової аудиторії. Тому соцмережі використовують алгоритми, що формують контент, який ми бачимо, виходячи з того, що вони про нас знають — враховуючи наші індивідуальні характеристики та запити.

Користувачі діляться у Facebook посиланнями на певну інформацію. Це може бути стаття в популярному онлайн-виданні, відеоролик тощо. Тут є вибір — можна лайкнути це посилання або ж проігнорувати його. Ба більше, якщо тобі не подобається джерело інформації, яке поширюється твоїм френдом, ти можеш його заблокувати або ж видалити з друзів у соцмережі... Здавалося б усе добре, алгоритм лише допомагає мені сформулювати найцікавіше для тебе інформаційне поле. Але не все так просто. Видаляючи френдів або ж ігноруючи посилання на джерела інформації, яким ти не довіряєш, ти поступово звужуєш свою сферу комунікацій. І на певному етапі опиняєшся у колі «однорумців». Людей з іншими, альтернативними поглядами та підходами тепер нібито стало набагато менше. Тобі затишніше, тебе вже не дратують інші не симпатичні тобі судження. Але за свій психологічний комфорт ти відтепер маєш платити втратою відчуття реальності. Бо ж реальність інакша. Там, в одному будинку з тобою, а, можливо, і на одному з тобою поверсі, живе людина з неподібними до тебе політичними поглядами, їй подобаються інші книжки, вона вболіває за іншу футбольну команду. А у просторі соціальної мережі ти живеш зовсім в інакшому світі. Ті, що поруч, «на відстані лайку», — це люди, які за певною низкою критеріїв подібні до тебе. Ми комунікуємо, обмінюємося лайками та коментарями, відчуваємося членами єдиної віртуальної спільноти. Так, спілкуючись із однорумцями, ти ще раз переконуєшся у власній правоті... Але яка картина відкриється тобі, якщо спробувати поглянути на це зі сторони? Ти побачиш, що внаслідок дії алгоритму інтернет-спільнота фрагментована і потерпає від поляризації.

Прот. Богдан Гулямов: Постає питання про завдання соцмереж. Чим вони мають бути? Платформою для комунікації та обміну думками? Або ж сукупністю напівізолюваних спільнот? Питання риторичне. Соцмережі створені для комунікацій, вони виникли не у випадковий момент історії, коли людська популяція досягла небувалої кількості. Чим більший колектив, тим важче вибудувати у ньому комунікаційні зв'язки.

Нас 7,9 мільярдів. То ж як нам вибудувати між собою зв'язки? За допомогою таких медіа, як книги і паперові газети? Це було б надто важко, я б навіть сказав неможливо. Налагодити комунікацію такого колективу не змогло б і телебачення. Іншими словами, соцмережі виникли саме тоді, коли у них, з історичної точки зору, з'явилась найгостріша потреба, з'явилися як безпрецедентний за своїми масштабами майданчик для діалогу...

Чого ми прагнемо? Відкритості чи ізолюваності? Діалогу або ж одностайності в обмеженому колі «однорумців»? По суті тут йдеться про дві альтернативні моделі самоорганізації. Відкритої, для якої характерний універсалізм. І закритої, для якої притаманна урізана, обмежена картина світу.

Блаженніший Митрополит Епіфаній: Одна з базових якостей християнської Церкви — універсалізм. Як стверджується у Посланні до Ефесян: Христос — голова Церкви «яка є тіло Його, повнота Того, Хто наповнює все у всьому» (Еф. 1:23). Отже Церква є продовження і «повнота» (pleroma) Воплочення, як свого часу сформулював о. Георгій Флоровський. І як така — як pleroma — Церква об'єднує не лише однорумців або членів одного етносу, а усіх — людей усіх національностей, яким притаманні різні культурна ідентичність, різний соціальний статус та різні політичні симпатії. Але ж навіть всередині церковної огорожі нерідко присутня й інша тенденція — тенденція до відрубності, ізоляціонізму...

Людське життя часто уподібнюють шляхові. Здолавши шлях, досягнувши його фінальної точки, людина самовизначається. Мета нашого життя — досягти цілісності, єдності з Богом, іншими людьми та усім Божим творінням. Утім фінал може бути й іншим. Результатом нашого життя може бути й самовизначення у злі, свідомий та послідовний вибір зла. У світі цьому як святих, так і безнадійних злочинців насправді завжди не багато. А більшість людей перебувають у стані самовизначення. Всередині них вирують різні, часом протилежні сили та стихії. Ми одночасно прагнемо добра і спокушаємося, щиро бажаємо пізнати іншого, пізнати досвід інших людей та прагнемо егоїстичного, ізолюваного життя «у собі», на «безпечній» відстані від ближнього. Ці порухи присутні вже в нашому серці, тож не дивно, що аналогічні тенденції можна помітити й у людських спільнотах, включно зі спільнотами віртуальними. Так, соціальні мережі певною мірою відображають

змагання до відкритості та ізолюваності, які присутні в реальному житті. Водночас мене непокоїть ситуація, коли, змагаючись за відкритість, універсалізм, повноту та об'єктивність картини світу, користувач соцмереж має протистояти не лише силам роз'єднання, які живуть всередині його власної душі, не лише іншим людям, які обрали закрити, непрозору модель існування, але й ... алгоритмові. Сили роз'єднання, на жаль, присутні вже всередині людського серця. А тут на стороні ізоляціоністської моделі самоорганізації опиняється механічний набір інструкцій, тобто алгоритм...

Православ'я — це не лише досвід минулого, не лише традиція. Церква звернена в майбутнє, до точки повноти, де остаточно звершиться Дім Премудрості, де Бог буде «все у всьому». Я ціную досвід нового, нові можливості, які пропонують людям сучасні технології. Разом з тим мене щиро непокоять тенденції, які ми наразі спостерігаємо в онлайн-просторі. Ми живемо у дуже складний час, множаться непорозуміння, звужується простір для компромісу, мало не щодня в наш час можна почути думку, що світ перебуває на межі масштабного зіткнення... У цій ситуації ми не маємо морального права збільшувати градус поляризації. Наше життя — включно з життям «онлайн» — має стати більш діалогічним, відкритішим для сприйняття інших людей.

Прот. Богдан Гулямов: Що принесуть світові нові засоби комунікації і як зміниться з ними наше життя? Чим стануть нові цифрові технології — інструментом кращого пізнання один одного? Або ж інструментом відчуження?

Митрополит Пергамський Іоан (Зізіулас) – ієрарх Константинопольського Патріархату, один із найвідоміших сучасних православних богословів.

Блаженніший Митрополит Епіфаній: Я бачу тут кілька проблем. Перша з них стосується моделі спілкування, яку пропонують нам нові медіатехнології, зокрема, проєкт метаверсу. Я вже цитував сьогодні декларацію «За життя світу», що пропонує соціальну доктрину, розроблену богословами Константинопольського Патріархату. Особливість цього документа полягає у тому, що там міститься богословське усвідомлення низки дуже актуальних сьогодні питань. Зокрема там йдеться і про віртуальне спілкування. Цитую: «Цілком можливо, що сама природа сучасної миттєвої комунікації робить таке зло майже неминучим. Безтілесна, на диво безособова й абстрактна якість віртуального спілкування, вочевидь, стимулює аморальну й егоцентричну поведінку, яка була б неможливою в разі реальної, безпосередньої присутності іншої людини. Тут комунікація занадто часто може ставати альтернативою справжньому спілкуванню й насправді буває для нього руйнівною» (§70).

Декларація, яку я щойно процитував, розроблена православними богословами Заходу, яким чужий дух релігійного фундаменталізму, що сьогодні опанував деякі Помісні Церкви. Однак зверніть увагу на те, в якій категоричній формі декларація говорить про ущербність віртуального спілкування. Декларація наголошує на небезпеці безтілесного спілкування, ба більше, вона називає таке спілкування безособовим.

Прот. Богдан Гулямов: Тут відчувається вплив думки одного із найвідоміших сучасних грецьких богословів — митрополита Іоана Зізіуласа.

Блаженніший Митрополит Епіфаній: Міжособистісне «спілкування» — це взагалі одна з центральних тем православного богослов'я другої половини ХХ століття. І, дійсно, цю тему значущості справжнього спілкування для утвердження особистості розвиває у своїх працях митрополит Іоан.

Чесно кажучи, я не люблю, коли в інтерв'ю або ж в живу бесіду потрапляють цитати. Але іноді богословська думка сформульована так чітко, що її краще процитувати, аніж переказати своїми словами. Тема нашої розмови сьогодні складна, вона вимагає ясного богословського осмислення. Тож, готуючись до нашої зустрічі, я зробив для себе кілька виписок. Ви згадали ім'я митрополита Іоана Зізіуласа. Цікавий збіг — напередодні нашої розмови, я саме переглядав його класичну працю «Буття як спілкування», опубліковану

українською мовою київським видавництвом «Дух і літера». З Вашого дозволу я наведу думку митрополита Іоана, яку вчора виписав. «Особистість не здатна існувати поза спілкуванням — зазначає владика Іоан, — при цьому неприйнятною є жодна форма спілкування, якщо в ній ігнорується або пригнічується особистість». Зверніть увагу на це твердження — будь-яка форма спілкування, в якому «ігнорується або пригнічується особистість є з богословської точки зору неприйнятною».

Прот. Богдан Гулямов: Мені також здалася цікавою думка про зв'язок тілесності/безтілесності та особовості/безособовості спілкування, про який побіжно згадується у декларації.

Блаженніший Митрополит Епіфаній: Цифрова доба поступово відбирає у нас відчуття матеріального, тілесного. Безтілесність, віртуальність цифрового світу виглядає ніби сучасніше, досконаліше за «дебелу матеріальність» реального світу. Подібні думки вже ширилися християнським світом, зокрема через вплив чернецтва, яке нерідко тяжіло до «психологічного монофізитства». Однак, церковна свідомість корегувала ці тенденції, нагадуючи ченцям, що людина не може і не має позбуватися власної природи, що ми маємо знищити у собі гріх, а не саму тілесність, не матеріальність нашого виміру.

Прот. Богдан Гулямов: Христос воскрес і вознісся тілесно, Він не перетворився після воскресіння на дух, на суто умоглядну істоту, а залишився людиною. Гадаю, це був один із важливих аргументів православної сторони у цій суперечці.

Блаженніший Митрополит Епіфаній: Відмова від визнання значення тілесності — це також і відмова і від Воплочення Слова. Тому, заперечуючи у людині тілесне начало, ми неминуче би прийшли і до дехристиянізованої антропології. Наші уявлення повернулися б у дохристиянські часи, коли панувало властиве язичництву нехтування тілом... Такі ідеї не потрапляли мені на очі в ідеологів сучасного світу. Але наразі йдеться не про ідеологію, а про впливову у добу діджиталізації, але ще не сформульовану філософсько-естетичну інтуїцію. Так або інакше, але з погляду християнства, з погляду православного богослов'я, — ці тенденції небезпечні. Вони здатні радикально викривити християнську істину про людину. Тілесністю не можна нехтувати, її не можна ігнорувати. Метою ченця є провадити

рівноангельське життя та стяжати рівноангельське пізнання. Але ж спасіння, обоження не передбачає, що людина припинить існувати в якості людини і почне існувати як нова суто духовна, умоглядна природа. До слова, навіть думка про безтілесність ангельського світу потребує на певну корекцію. Адже, як пише Григорій Ніський, лише Божественну природу можна в точному сенсі назвати нематеріальною та безтілесною.

Прот. Богдан Гулямов: Мені пригадується смілива думка православного подвижника і містика 14 століття свят. Григорія Палами. Думка святителя може видатися несподіваною для людини без богословської освіти, але вона важлива. Внаслідок гріхопадіння, вважає свт. Григорій, людина нижче ангела, але потенційно вона вище.

Блаженніший Митрополит Епіфаній: Ця думка спирається на одне з головних тверджень християнства: «І Слово стало плоттю, і вселилося між нами, повне благодаті й істини» (Ін. 1:14). Бог-Слово став людиною, прийняв плоть. І внаслідок цього, завдяки факту Воплочення і можливості бути причасником Христового життя у людини є реальна можливість обоження. Воплочення не було випадковим, це не лише реакція Бога на тяжке, трагічне положення людини після гріхопадіння. Як підкреслює преп. Максим Сповідник, Воплочення сталося би навіть у тому випадку, коли людина не впала, бо сполучення божественної та людської природ відповідало передвічній Божій волі.

Прот. Богдан Гулямов: Свят. Григорій Палама також наголошує на тому, що оскільки людині властива тілесність, то її буттєвий склад повніший. Це цікава думка, бо створений Богом світ поділяється на «небо» і «землю», на сферу умоглядного і чуттєвого. Але і дух, і матерія створені для того, щоб увійти в єдність із Богом. Звідси і центральна роль у суцільному людині, яка існує на межі умоглядного і чуттєвого. Урухомлена любов'ю до Бога, людина має поєднати у собі «небо» і «землю», аби привести все творіння до Творця.

Блаженніший Митрополит Епіфаній: Але це вже територія думки іншого святого отця — преп. Максима Сповідника, в якого є прекрасні, поетичні роздуми про Христа як Другого Адама. Однак нам варто повернутися до безпосередньої теми нашої бесіди. Думка свят. Григорія Палами, яку Ви щойно навели цікава для нас перш за все тим, що з неї

впливає й особлива цінність тілесного спілкування. Ми використовуємо для спілкування і телефонний, і відео-зв'язок, але ні голос, ані зображення на моніторі не може замінити для нас реального, живого спілкування — спілкування лицем до лица... Важливо підкреслити — віртуальне спілкування не є злом. Будь-яка комунікація корисна, коли має на меті добро. Небезпека може з'явитися тоді, коли безтілесне або віртуальне спілкування спробує підмінити собою спілкування реальне, тілесне. Обмін повідомленнями, телефонічний або відео зв'язок — все це прекрасні можливості, які збільшують нашу комунікацію, роблять нас ближче один до одного. Але жодний формат дистанційного зв'язку ніколи не зможе замінити для нас радість безпосереднього, реального спілкування...

Прот. Богдан Гулямов: Головний мозок людини, які відомо, отримує інформацію за допомогою п'яти основних почуттів: зору, слуху, смаку, нюху та тактильних відчуттів (=дотику, відчуття температури або болю тощо). Водночас сучасні технології дають нам можливість використовувати у цифровому світі лише два почуття — слуху і зору. Архітектори метаверсу обіцяють виправити цю ситуацію, переконуючи нас, що в майбутньому цифровий світ надасть користувачу можливість сприймати тактильні відчуття та запахи. Світ метаверсу стане правдоподібнішим, більш схожим на реальний. Але чи не призведе це до втрати відчуття реальності? Чи не сприйматимуть люди майбутнього симуляційну дійсність метаверсу за реальність базову, головну? Іншими словами, чи не стануть люди майбутнього заручниками Матриці?

Блаженніший Митрополит Епіфаній: Сучасні технології стали невід'ємною частиною нашого життя. Відмовитися від них? Це не вихід. Однак тут важливо зберегти тверезість, зберегти відчуття реальності.

Згадаймо слова, з яких починається Книга Буття: «На початку створив Бог небо і землю». «Створив Бог... землю». Розуміючи під «землею» чуттєвий світ, ми отримуємо важливий для нас, людей, меседж. В античні часи були поширені теорії про те, що чуттєвий, фізичний світ виник внаслідок певної катастрофи, що своєї появи цей світ завдячує не Першопричині усього суцільного, а якомусь нижчому божеству. Однак християнське Одкровення чітко говорить, що чуттєвий світ створений Богом і що він за своєю природою благий...

Юрій Хіміч, «Христос Воскреслий», ліногравюра

Бог є Творець нашого світу і тому він виповнений Божественною присутністю. Ми маємо пам'ятати, що світ, в якому ми народилися, створений Богом, а цифровий світ — це витвір людини. Реальний світ — це простір теофанії, Богоявлення, а світ цифри, світ, задуманий та збудований людиною — це сфера творчої самореалізації людини...

Мені зараз пригадалася розмова з одним священиком, який захворів на ковід і був вимушений чимало днів провести в ізоляції. Оповідючи про свою хворобу, він зазначив, що в якийсь момент йому стало важко молитися і він навіть відчув певну зневіру, пережив певну кризу довіри до Бога. Я поставив йому питання чи довго тривав цей став і як він з нього, зрештою, вийшов. «Владико, мене спасло вікно. Мені пощастило лежати так, що можна було дивитися у вікно. Було нелегко, я відчував самотність і навіть богопокинутість. Але в такі моменти я просто дивився у вікно, і цей простий досвід мене й спас. Дивлячись на краєвид, дерева, небо я раптом відчув, що у цьому світі невидимо присутній Творець, і цей Творець є цілковитим Благом й цілковитою Красою».

Прот. Богдан Гулямов: Я теж ретельно готувався до сьогоднішньої розмови, владико. І, зокрема, переглянув відеоролик, в якому Марк Цукерберг оповідав про потенційні можливості метаверсу. Авторам ролика було потрібно пояснити глядачам принцип «занурення у контент». Тому часом на екрані

з'являвся не живий Марк Цукерберг, а його аватар у цифровому світі. Можна було б очікувати, що на екрані буде щось на кшталт «цифрового двійника» Цукерберга. Однак те, що я побачив, не викликало у мене ані захоплення, ані особливого занепокоєння.

Це було умовне зображення, персонаж, який аж ніяк не нагадував реальну людину. Цифрова фігурка поводитися досить кумедно. Вона жестикулювала, повторювала риси обличчя та міміку Цукерберга. Така естетика могла б захопити дитину, але не дорослу людину. Марк Цукерберг був схожий на персонаж дитячої анімації, жодної метафізики «двійництва» тут не відчувалося.

Зрозуміло, що умовне зображення користувача — це наразі не свідоме рішення, а свідчення того, що проект наразі лише починається. Проте усе ще може радикально змінитися. Технології стрімко удосконалюються, а, отже, за 7–10 років комп'ютерна графіка може виглядати набагато правдоподібніше. Що відбуватиметься тоді? Що станеться, коли метавесвіт запропонує людині досвід, який буде конкурентоздатним із досвідом життя у фізичному світі? Чи не стане метаверс на цьому етапі спокусою?

Блаженніший Митрополит Епіфаній: Ви щойно згадали про важливий критерій — правдоподібність. У казці можуть діяти не лише шляхетні герої, там ще присутні чудовиська та злодії. Але одна річ атмосфера

та мова казки. А інша — макабрична, похмура атмосфера новел Едгар По. Чудовисько з казки може проковтнути головного героя. Але одночасно читач отримує таємний сигнал — не варто хвилюватися, герою невдовзі поталанить втекти зі шлунка злодія... Ви зауважили, що «віртуальний двійник» засновника Facebook не викликав у вас почуття тривоги. І це зрозуміло — адже картинка, яку ви побачили, була вирішена мовою казки. Вона була намальована умовно, без претензії на правдоподібність. Це був не «дубль» Цукерберга, а його «казкова іпостась». У світовій літературі поширений сюжет, коли у людини з якогось дива з'являється двійник. При цьому поява «дубля» зазвичай не викликає приємних відчуттів. «Двійник», зрештою, намагається посісти місце «оригіналу», і це провокує конфлікт.

Про що я? Чим зручнішим буде спілкування у метаверсі, чим правдоподібніше виглядатимуть аватари користувачів, тим привабливіше й одночасно небезпечніше буде метаверс для людської свідомості. Доки графіка недосконала, доки ми відчуватимемо, що все, що з нами відбувається у метаверсі, це не «насправді», доти особистість лишатиметься вільною, захищеною. Людина не забуватиме, хто вона і в якому світі народилася. Вона не відчуватиме роздвоєності, її «я» не розриватиметься між реальністю та віртуальним світом.

Уявіть собі, що ви постійно одночасно перебуваєте у двох вимірах. Живете одразу двома життями — реальним та віртуальним. Вам добре відомо, що реальний світ — ваша домівка. Ви знаєте, що інший, паралельний світ, ніщо інше як симулякр, симуляційна дійсність. Реальність і марево. Дійсність та ілюзія. Поринаючи у світ віртуального, ви потрапляєте у всесвіт ілюзій, у світ, де «здаватися» означає «бути». Але які неймовірні можливості з'являються у вас у межах цього ілюзорного світу! Сіре, буденне життя у світі, де ми невпинно старіємо, і всі предмети підпорядковані законам фізики. І світ мрій, світ, де людина завжди виглядатиме привабливою, де ти зможеш літати, відчувати невагомість, миттєво переміщатися простором...

«Це все ненасправді!» — говоритиме користувачу метаверсу людина із «зовнішнього», фізичного світу. Але на колекціонера цифрових вражень такі аргументи не діятимуть. Люди «застрягатимуть» у віртуальному світі. У них виникне криза ідентичності. Буття людини ніби подвоїться. Її тіло

перебуватиме у фізичному світі, а її уява, думки, почуття — належатимуть цифровому всесвіту. **Прот. Богдан Гулямов:** Людство здавна полюбає видовище. Тому, якщо метаверс перетвориться на всесвіт видовищ, цей проєкт буде надзвичайно успішним. Проте, видовищність це не єдина причина, яка спонукає людину купувати квитки у кіно або купувати підписку Netflix. Кіноіндустрія приносить колосальні статки, бо людям, які нею керують, прекрасно відомі деякі особливості людської психіки. Людині властиво вживатися у сюжети, за якими вона спостерігає, властиво ототожнювати себе з персонажем, життя якого розгортається на екрані. Саме тому безліч людей щодня витрачають свій час і свої кошти, переглядаючи фільми або ж серіали.

Блаженніший Митрополит Епіфаній: Ви вірно зауважили — секрет популярності кінематографа пояснюється людською психологією. Спостерігаючи за персонажем на екрані, ми на якомусь етапі починаємо жити його життям. Спочатку між нами та героєм існує дистанція. Герой бачиться нам чужим. Але через 15-20 хвилин, які ми проведемо разом з персонажем, ми ніби опиняємося «всередині» його існування. Камера занурила нас у життя іншої людини, і ми починаємо дивитися на світ її очима, мимоволі з нею ототожнюючись. Дистанція між нашим життям і нашими враженнями та життям і враженнями героя на якийсь час зникає... Теж саме, але значно інтенсивніше, може відбуватися і в просторі метаверсу. Кінематограф пропонує глядачеві ототожнитися з життям іншої, власне кажучи, чужої людини. А метаверс пропонує щось значно цікавіше. Він пропонує пожити життям уявного «я», яке тісно пов'язане з особистістю, є альтер еґо. Такий «аватар» в метаверсі може бути ідеально схожим на особу. Або ж бути чийось ідеальним «я» — таким, яким особа не є, але дуже хочу бути. Обираючи ім'я для свого аватару, моделюючи його зовнішність, керуючи його діями та купуючи для нього у метаверсі одяг, автівки та нерухомість, людське справжнє я усе тісніше пов'язуватиме себе з другим, «ігровим "я"».

Тут може виникнути серйозна проблема із самовизначенням, з ідентифікацією особистості. Ототожнившись зі своїм «двійником», відчувши нові барви і нові можливості цифрового життя, людина вже не захоче жити звичайним фізичним життям. Світ симуляції стане для неї дорожчим за світ реальний. А «розлогінення», вихід з режиму «онлайн» — справжньою трагедією. Втрачаючи зв'язок зі своїм

аватаром, людина ніби втрачає половину себе, свого досвіду та особистості. Як вплине це на життя особистості? Чи не призведе це до небезпечного «подвоєння» людського буття? До того, що людина зрештою втратить відчуття реальності?

Прот. Богдан Гулямов: Ваше Блаженство, мені здається щойно Ви сформулювали головне питання нашої розмови. Це дійсно ключова проблема метаверсу. Якщо людина навчатиметься у віртуальному світі, якщо вона там працюватиме та розважатиметься, то в якийсь момент, вона дійсно може втратити відчуття реальності, втратити безпосередній зв'язок із фізичним світом.

Блаженніший Митрополит Епіфаній:

Проект, про який ми з вами говоримо, це по суті проект глобального «подвоєння» реальності. Йдеться про те, що завдяки новітнім технологіям буде розбудований цілий паралельний світ. Але ж «подвоєння» — це термін, що одразу ж має викликати у людини з богословською освітою досить тривожні конотації...

Як вчить Церква, Бог не створював зла. Вся палітра «злого» — це винахід волі створених істот: палих ангелів або ж людей. Зло несубстанціональне, тобто не має власної субстанції, природи. Таким чином те, що ми називаємо оманом, брехнею — це, власне кажучи, ілюзія. Зло намагається переконати нас у тому, що воно повноцінно існує. Але воно не є, а лише здається. Під час нашої бесіди ми вже згадували доволі своєрідне ставлення до театру свят. Іоана Золотоустого. Його позиція, м'яко кажучи, не виглядає сьогодні зрозумілою, як я вже казав, Іоан Золотоустий по суті в такий спосіб заперечує не лише театр, але й мистецтво в цілому. Але звідки у нього ця категорична недовіра до театрального дійства? З одного боку, тут треба врахувати історію театру, його язичницьке, культове походження та аморальність театру часів Золотоустого. Але з іншого боку, це може бути виявом недовіри до художньої практики, яка ніби «подвоює», «дублює» буття. Раб, що виконує на сцені роль царя, міг здатися Іоану Золотоустому символом «буттєвої неправди» театру. Символом того, що дубльоване життя завжди залишатиметься ілюзорним, ущербним.

Людина любить правду, це одна з властивостей її природи. Ніхто, навіть зяті грішники, свідомо не обирає зло, неправду. Зло приходить у наше життя

під виглядом добра, обіцяючи людині, що її недобрі вчинки обов'язково допоможуть у здійсненні благих справ. Це ніби «буття під маскою». Зло ніби перетворює буття на своєрідний театр, воно ніби дублює реальність, створює ілюзорний, паралельний до реальності вимір.

Прот. Богдан Гулямов: Можливо однією з головних цілей зла є розірвати зв'язок людини з реальністю?

Блаженніший Митрополит Епіфаній: Усе дійсно суще (існуюче) причетне до Суцього. Бог — Початок і кінцева ціль усього, що дійсно існує. Тому, де б не перебували злі істоти, вони постійно «гостюють» у Того, Кого ненавидять. Диявол — постійний «гість» у Божому світі. Він прагне стати сувереном, йому потрібна власна «держава» та власні «піддані». Але все, чим він може володіти — це Боже. Окремого світу зла ніколи не існувало, не існує та не існуватиме. Існує лише воля тварних істот, які опираються Божій волі, намагаються усе робити «навпаки», наперекір Суцьому. І тут зло діє в єдиний доступний йому спосіб. Воно розбудовує свій паралельний до реальності світ вигадок, неправди, фейків, небуття... Ми почали нашу розмову з феномену постправди. Але ж істина та правда не існують самі собою, вони є формою Богоприсутності у нашому світі.

Бог — не поняття і тим паче не «духовна цінність». Це — Жива Особистість, діалог із якою, власне, і робить людину людиною. Сучасна людина звикла до екзистенційної автономії, звикла жити так, ніби Бог — це варта вшанування, але далека від нашого життя Реальність. Але що приходить «замість» Бога? Чим виповнюється екзистенційна порожнеча, на яку прирікає себе людина, для якої Бог «помер»? Доба постправди, в яку ми живемо, свідчить про те, що людина, яка втрачає зв'язок із Суцим, неминує втра

Прот. Богдан Гулямов: Мені пригадується думки Луї Розенберга (Louis B. Rosenberg) — американського винахідника, якого часом називають батьком AR (=доповненої реальності). На думку Розенберга, проєкт метаверсу містить у собі кілька потенційних небезпек. Одна з них стосується інструментів контролю над людиною/користувачем, який отримують творці цієї платформи. Інша небезпека пов'язана з порушенням приватності. Американський дослідник не виключає, що на певному етапі розвитку проєкту, користувачі метаверсу, звісно ж на платній основі, зможуть отримувати приватну інформацію про інших...

Уявіть собі картину — ви прямуєте симуляційним світом, назустріч вам виринають інші користувачі, а точніше, їх аватари. А над цими аватарами миготять написи: «іммігрант», «наркоман», «расист» тощо... З точки зору Розенберга, такі речі не лише порушуватимуть приватність, але й посилюватимуть ненависть та розкол в онлайн-спільноті. Проте головний меседж Розенберга полягає в іншому. Найбільшою загрозою, яка походить від метаверсу, американський вчений вважає... «вбивство реальності».

Блаженніший Митрополит Епіфаній: Коли ми говоримо про перспективи створення глобального симуляційного світу в контексті християнського вчення про зло, нам дійсно стає моторошно. Такий світ — світ, у якому більшість людей матиме свого двійника-маску, — дійсно може стати комфортним середовищем для воцаріння зла, символом якого у біблійній, християнській культурі є постать Антихриста. Останнього іноді визначають як «маску» або «двійника» Христа. Нам важко уявити собі Христа, Який би ховав Своє Лице за маскою. Поетика маски чужа християнству. Натомість воно наголошує, що через Христа, через Воплочене Божественне Слово, людина зустрілася з Богом «лицем до лица».

Що сталося би коли до зібрання християн увійшла людина, яка сховала власне обличчя під маскою... Христа? Такий перформанс навряд би завершився вигуками «осанна!» Скоріше за все, маска із зображенням Христа була б зірвана, а людину, яка дозволила собі цей зухвалий вчинок, певно, з ганьбою би вивели поза межі зібрання. А тепер змодельюємо іншу ситуацію. Уявімо, що людина у масці Христа увійшла у залу, де кожен ховає власне лице під маскою. Припускаю, що у цієї карнавальної спільноти не викликала б особливого обурення з'ява ще однієї — цього разу сакральної — маски. Як бачимо, злу вигідна театралізація нашого життя. Світ, який перетворився на театр, на видовище — це ідеальний майданчик для приходу того, хто видаватиме себе за Христа.

Прот. Богдан Гулямов: Чи можна з ваших слів зробити висновок, що паралельна реальність метаверсу — це дуже ризикований з богословської точки зору експеримент?

Блаженніший Митрополит Епіфаній: До певної міри так. З християнської точки зору, метаверс це дійсно безпрецедентний за своїм масштабом та впливом на людське життя експеримент. Але б я хотів підкреслити,

що у цього проекту є й інші перспективи, інші шляхи розвитку.

«Видовище світу схоже на видовище Олімпійських ігор: один приходить сюди поторгувати, другий — проявити себе, третій — подивитися на все це», — стверджує афоризм, що традиційно приписують Піфагорові. Минуть тисячоліття і щось подібне казатиме один з персонажів Шекспіра — «Увесь світ — театр». Однак християнське богослов'я завжди з підозрою ставилося до цього давнього твердження. Антихрист — удає з себе Христа, і це особливий гріх, особливе зухвальство. Але, з погляду християнської етики, підозріле взагалі будь-яке «удавання». Якщо хтось удає з себе праведника (а не є ним), то це не Божа людина, а «актор», «удавальник». Критикуючи фарисеїв, Ісус звинувачує їх у лицемірстві. Або, якщо вжити більш точний переклад грецького ὑποκριτής в «акторстві». «Коли молишся, не будь як лицеміри (ὑποκριταί), які люблять молитися у синагогах і на перехрестях, зупиняючись, щоб бачили їх люди» (Мф. 6:5). У грецькому оригіналі тут стоїть саме ὑποκριταί — «актори».

Нашу свідомість шокує той факт, що метаверс «дублюватиме» наш фізичний світ. Але хіба «дубль» або «удавання» — це єдині можливі способи зображення? Хіба людина не може «зображувати» в інший спосіб?

Тут час згадати про візантійську теорію образу. Світ виповнений образами, вважав преп. Іоан Дамаскін. Син є природним образом батька. Людина є образом Бога. Ідеальний образ світу існує у передвічному божественному задумі. Образи-знаки розкривають людям майбутнє (до прикладу, неопалима купина є образом Богородиці). А символічні/алегоричні образи потрібні для того, аби люди могли «піднятися» розумом до невидимого та безтілесного. Крім того, існують і словесні або зорові образи, за допомогою яких ми можемо згадувати про минуле.

В останньому випадку йдеться, власне, про «зображення» (грец. εἰκὼν) у звичному для нас сенсі слова. Це «міметичне» (наслідувальне) зображення. Зображення (портрет) близької мені людини нагадує мені про неї, бо на ньому відтворені знайомі мені риси обличчя. Однак образ може не тільки нагадувати мені про іншого, а може сприяти нашому спілкуванню, може сполучати людину, яка дивиться на зображення, зі зображуваним (першообразом).

Преп. Іоан Дамаскін захищав іконошануння. Але разом він захистив і мистецтво в цілому, захистив право людину на творчість, на відображення суцього в образах... Імператор-іконоборець Костянтин V вважав, що образ має бути «єдиносущним зображуваному». Така логіка може видатися комусь бездоганною. Але уявіть собі світ, де образ повністю тотожний зображеній реальності. Це ж світ ідолів, «дублів», світ, де образ затулятиме собою першообраз!

Православна теорія образу «менш вимоглива». Вона не вимагає від образу тотожності, не вимагає щоб образ був в усьому подібний до реальності, яку він зображує. І лише завдяки цьому — завдяки цій буттєвій «неточності» — і стає можливим мистецтво... Образ тут осмислюється як дороговказ, знак на шляху до реальності. Його функція полягає не в тому, аби затулити собою зображену особистість, а навпаки полегшити наше з нею спілкування.

Що я хочу цим сказати? Метаверс — це не лише технології, це також і культурний проект. А світ людської культури може бути як іконічним, тобто являти Божественне буття, так і анти-іконічним, тобто заглиблювати людину в ілюзорний світ, що відокремлюватиме її від Бога. Чим стане метавсесвіт? До якого з цих полюсів людської культури він тяжитиме? Існує думка, що будь-яка технологія апріорі має бути анти-іконічною. Але це поверховий підхід. Метаверс зовсім не обов'язково має відбутися як проект, котрий ізолює людину від реальності. У нього можуть бути цілком інші перспективи. Він може наражати людину на серйозні екзистенційні небезпеки, стати такою собі капсулою для сновид. А може створити таку образну систему, яка б сприяла спілкуванню та пізнанню. Культура або технології зовсім не обов'язково мають агресивно ставитися до реальності, вони можуть зберігати піетет перед нею, піетет перед справжнім та достеменним. Усе залежить від наших пріоритетів.

Прот. Богдан Гулямов: Й усе таки творчість і бізнес — це різні речі. Якби метаверс був би художнім проектом, аби його втіленням займалися художники та інші люди мистецтва, напевно арт-спільнота як мінімум почула би Ваші слова. Проте наразі це передусім бізнес-проект. Компанія Facebook інвестує в проєкт метавсесвіту \$50 млн. І це не благодійний внесок. Це інвестиція в бізнес. Тому тут потрібна готовність розробників та бенефіціарів

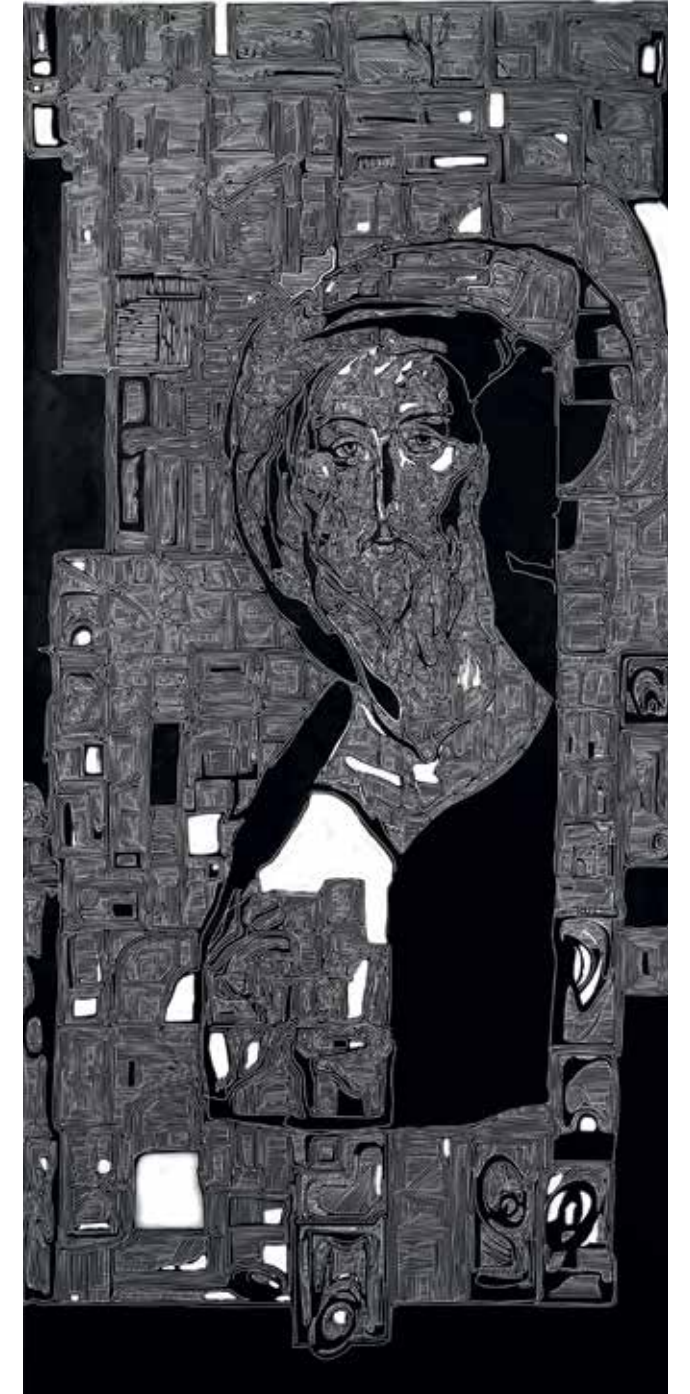
метаверсу розглядати метаверс не як комерційний, а, перш за все, як суспільство-утворюючий проєкт. Люди, які заробили мільярдні статки на цифровій революції, офірують сьогодні значну частину заробленого на благодійність, на соціальні програми. Вони знають, наскільки корисним може бути самообмеження. І якою руйнівною силою у суспільстві може бути жага наживи, бажання збагатитися будь-якою ціною. Проте я бачу тут іншу проблему. Наша сьогоднішня розмова велася переважно мовою богослов'я. А керівники та інвестори Facebook — це люди з цифрової спільноти, люди, які перебувають на певній відстані від Церкви, не знають її вчення та мови...

Блаженніший Митрополит Епіфаній: Саме тому й потрібне широке, — включно з теологічним та філософським — осмислення метаверсу. Дихотомія «справжнє-несправжнє» — це тема не лише богословська, це одна з провідних тем західної філософії ХХ століття, зокрема, філософії екзистенціалізму. Про це багато писали християнські філософи. Взагалі пошук справжнього буття та подолання спокуси прожити життя в ілюзіях — це центральна тема для сучасної богословської думки, і тут, до слова, можна згадати і Вашу книгу — «Логос і Матриця», фрагменти якої друкувалися в «Поміській Церкві».

З іншого боку, про прагнення до справжнього життя як про центральну рису особистості, що намагається звільнитися від надв'язуваних ззовні штучних смислів існування, також чимало писали й агностики та атеїсти. Зазначимо, що це прагнення до справжнього життя було найважливішим для людини ХХ століття, і сьогодні, у нових умовах цифрової культури, нам варто повернутися до цих пошуків.

Життя у Матриці — це життя у неволі, тому тут нашими союзниками є всі ті, хто дійсно шанує свободу, гідність особистості. А, отже, ми, християни, могли б не лише обговорювати концепцію метаверсу на церковних та богословських майданчиках, але й ініціювати широке міждисциплінарне обговорення цієї програми. Обговорення, до якого б варто було залучити і філософів, і науковців, і представників інших релігійних спільнот.

Прот. Богдан Гулямов: Ваше Блаженство, я щиро дякую Вам за цю розмову, до якої Ви так добре підготувалися. Вона була тривалою, але мені було надзвичайно цікаво почути Ваші думки.

Юрій Хіміч, «Спаситель», ліногравюра

Блаженніший Митрополит Епіфаній: Дякую і Вам, отче Богдане. Сподіваюся, що ця розмова приверне увагу суспільства, а можливо навіть ініціює у нашій країні діалог про екзистенційні виміри цифрової трансформації.

ПРОТОДІЯКОН ВЛАДИСЛАВ
ДЕМЧЕНКО,
секретар управління
Вінницько-Барської єпархії

ПРОТОІЄРЕЙ ВІТАЛІЙ КЛОС,
доктор церковної історії

В Синодальній залі Митрополичого дому – Резиденції Предстоятеля Української Православної Церкви Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Епіфанія, що при Михайлівському Золотоверхому кафедральному соборі, 22 листопада 2021 р. відбулося чергове засідання Священного Синоду Української Православної Церкви (Православної Церкви України). Після розгляду і рекомендації Синодальної Комісії з питань канонізації святих було приєднано до лику святих святителя Йосифа (Нелюбовича-Тукальського), Митрополита Київського, Галицького і всієї Русі (+1675), днем його пам'яті визначений день упокоєння 8 серпня

ПЕРША ПІСЛЯ ОТРИМАННЯ ТОМОСУ КАНОНІЗАЦІЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ПРАВОСЛАВНІЙ ЦЕРКВІ

(26 липня ст.ст.). Також було надане благословення на місцеве шанування у єпархіях на території історичної Волині та у м. Києві відомої православної діячки XVI-XVII століть, сповідниці православної віри, меценатки, фундаторки Київського Братського Богоявленського монастиря та Київської братської школи Єлизавети Василівни Гулевич, відомої також як Галшка Гулевичівна (+1642). День пам'яті праведної Єлизавети відзначатиметься щорічно в день її небесних покровителів – пророка Захарії і праведної Єлисавети, батьків святого Іоана Хрестителя, 18 вересня (5 вересня ст.ст.). Синодом було надане благословення на загальноцерковне шанування прославлених ікон Божої Матері: «Далешівська», визначивши днем її шанування 21 червня (8 червня ст.ст.); «Ласкава Станіславська», визначивши днем її шанування 14 жовтня (1 жовтня ст.ст.); «Вінницька» («Вінницько-Рожецька»), визначивши днем її шанування 7 вересня (25 серпня ст.ст.); Ставропігійська «Одигитрія», визначивши днем її шанування день свята Собору Пресвятої Богородиці 8 січня (26 грудня ст.ст.). Також було надане благословення на місцеве шанування у Івано-Франківській єпархії ікони Божої Матері «Угорницька», з днем святкування 10 вересня (28 серпня ст.ст.).

У зв'язку з багатьма питаннями, які надходять після першого акту канонізації в Українській Православній Церкві ми поспілкувалися з членом Синодальної Комісії з питань канонізації святих професором, доктором наук з богослов'я, проректором з наукової роботи Київської православної богословської академії, протоієреєм Віталієм Клосом.

Отче Віталію, Ви є членом Синодальної комісії з питань канонізації святих Православної Церкви України. І перше питання про саму комісію: які її завдання і роль у процесі канонізації святих?

Комісія з питань канонізації святих – це синодальний орган Православної Церкви України, який створений для ретельного вивчення матеріалів, особистих справ, благочестивого життя, праць, подвигів і чудотворення тих осіб, які пропонуються для приєднання до лику святих або як ми звикли говорити, для канонізації. Головою комісії є митрополит Вінницький і Барський Симеон.

У комісії наразі працюють дванадцять осіб, серед яких архієреї, представники духовенства, а також мирянин-науковець. Згідно до положення про комісію, до її роботи можуть залучатися представники інших синодальних установ нашої Церкви, світських закладів, а також фахівці-науковці. Зокрема в засіданні, що відбувалося у травні цього року, брав участь Голова Інституту церковної історії митрополит Львівський і Сокальський Димитрій. Крім цього, члени комісії при підготовці документів співпрацюють зі світськими істориками (Києва, Львова, Луцька, Вінниці, Полтави тощо). Документи, які надходять в комісію, після їх ретельного опрацювання подаються на розгляд Священному Синоду, який очолює Предстоятель нашої Церкви Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній. Саме Синод на підставі рекомендацій нашої комісії і приймає рішення щодо приєднання тієї чи іншої особи до лику святих.

А хто може подати пропозиції і документи для канонізації в комісію?

Зазвичай документи подаються правлячим архієреєм тієї єпархії, де несла духовні подвиги або постраждала за віру та особа, яка пропонується для канонізації. Архієрей, у свою чергу, спирається на ті дані, які зібрали з його благословення помічники-священники або надали дослідники історії, з якими співпрацює та чи інша єпархія. Комісією розроблені і надіслані в усі єпархії вимоги до підготовки документів і зразки, які повинні допомогти якісно зібрати необхідний фактичний та історичний матеріал на місцях.

Розкажіть про критерії, за якими Церква визнає людину святою?

Таких критеріїв декілька, але основними є три, які були сформульовані у XVII столітті Єрусалимським Патріархом Нектарієм (†1680 р.): «1) чистота православ'я; 2) звершення всіх чеснот (добродітелей), за котрими слідує стояння за віру навіть до крові, та 3) явлення Богом надприродних знамень та чудес». У нас, на теренах Русі-України люди завжди надавали великого значення останньому з трьох перелічених критеріїв, тобто чудесам по молитвах святих, або через їхні моці чи ікони. Але насправді чудеса не є найголовнішим критерієм. Про це ще у XI столітті писав ієромонах Яків Мних – давньоруський мислитель і письменник. Цієї теми він торкнувся у знаменитій «Пам'яті і похвалі князю Руському Володимирі», яка написана з метою прославлення

Уявний портрет Галшки Гулевич. Художник
Мирослава Пшенична

Уявний портрет Галшки Гулевич. Художник Мирослава Пшенична.

рівноапостольних діянь блаженного князя Київського Володимира Великого та відображення епохальних історичних подій періоду його правління – прийняття християнства, як особисто Володимиром, так і просвітлення всього свого народу через проповідь та справи милосердя, якими прославився хреститель Руси-України на всі віки. Прославлення та возвеличення князя Володимира, як хрестителя української землі, є лейтмотивом всього змісту твору. Чернець Яків хоче, щоби його твір був прочитаний та осмислений, а тому майже на початку своєї праці наводить цитату зі Священного Писання, а саме звернення апостола Павла до Тимофія: «Сину Тимофію, що чув ти від мене при багатьох свідках, це передай вірним людям, які були б здібні й інших навчити» (2 Тим. 2: 2).

Тоді якраз порушувалося питання щодо канонізації хрестителя Руси, і як певні заперечення згадувалося, що від князя Володимира після смерті не було чудес. Яків Мних аналізував це питання і зазначав, що чудеса не є найважливішим фактором. На підтвердження своєї думки він навіть цитує з послання до Галатів апостола Павла, про плоди, які приносить в людині Дух Святий, а також цитату з творів святителя Іоана Златоустого, який говорив так: «Від чого пізнаємо і розуміємо людину святу, чи від чудес, чи від діл?»

І мовив: «Від справи пізнаємо, а не від чудес, бо багато і волхви (тобто чаклуни) чудес створили бісівським обманом».

Отже, наявність чудес є важливою умовою, як і нетлінність мощей і благоухання кісток, як про це писав згаданий вже мною патріарх Нектарій, але насамперед, Церква бере до уваги благочестиве життя і подвиги особи, яку канонізує. І, звичайно, береться до уваги шанування цієї особи як святої благочестивим народом Божим.

Тобто шанування народом є також важливою підставою для канонізації? Відомо, що багатьох святих люди шанували ще до того, як церковні ієрархи приєднали їх до лику святих.

Так. Часто буває, що благочестивий народ вшановує ще до канонізації тих чи інших святих. Яскравим прикладом є преподобний Феодосій Києво-Печерський, якого почали вшановувати як святого

Святитель Йосиф (Нелюбович-Тукальський), митрополит Київський, Галицький і всієї Русі

одразу після його упокоєння, тому що й чудеса творилися і дійсно було багато підтверджень щодо його святості. Але оскільки на той час митрополитами були іноземці, то вони ставилися не дуже прихильно до місцевих святих. І процес вшанування, який з одного боку ієрархією, можна сказати, суб'єктивно штучно стримувався, з іншого боку розвивався і поширювався в народному церковному середовищі. І, як ми знаємо, тільки після звернення ігумена Феоктиста і братії монастиря до князя Святополка II, а потім вже після звернення правителя до митрополита Никифора, у 108 році відбувся офіційний процес канонізації преподобного Феодосія. Хоча до цього часу вже було народне шанування цього святого подвижника.

ПЦУ нещодавно канонізувала двох святих: митрополита Йосифа (Нелюбовича-Тукальського) та Єлисавету Гулевич. Давайте поговоримо про них, і спершу про митрополита Йосифа. Якщо коротко, то як би Ви його описали?

Перш за все, це святитель Церкви Христової, подвижник, який жив у дуже складний період історії нашої держави, який названий істориками Руїною. Це людина, яка самовіддано працювала на ниві Христовій і жертвовно виявляла свою любов до Православної Церкви і до свого рідного народу, і не тільки в духовному плані, а й у матеріальному. Зокрема є свідчення, що митрополит Йосиф віддавав навіть те, що було необхідне для його прожитку, для студентів Києво-Могилянської академії.

Крім всього іншого, він мав силу не зважати ні на які зовнішні впливи. Є свідчення, наприклад, що до нього неодноразово зверталися з Москви і були намагання перетягнути митрополита на цей бік, але святитель був непохитний. Адже він мав надзвичайно великий авторитет серед українського народу, зокрема серед козацтва. Збереглися міркування московського посланця про те, що якби митрополит з тим чи іншим твердженням погодився, то однозначно, що і всі інші впливові постаті у більшості підтримали би його позицію, зокрема, щодо підпорядкування Москві. Тому святитель митрополит Йосиф (Нелюбович-Тукальський) – це визначна постать, яка була незаслужено призабута в історії України і в історії Церкви. Можна впевнено сказати, що він намагався об'єднати і примирити між собою весь благочестивий православний люд. Наскільки це

йому вдавалося, дуже складно судити, тут треба зважати на весь історичний контекст.

Коли ж ми подивимося на життєвий шлях святителя, то зможемо знайти ці речі. Чистота православ'я митрополита Йосифа не підлягала та й не могла піддаватися будь-яким сумнівам. Відносно здійснення добрих справ то тут святитель, напевне, перевершував всіх сучасників, за що й любили його люди. Його служіння Українській Церкві проходило під страхом смерті, ув'язнення і покарання при постійних переслідуваннях та нападах з боку як московської, так і польської влади, католиків й уніатів. Якщо ж говорити про чудеса та знамення, то варто наголосити

Барельєф Галшки Гулевичівни на Хрестовоздвиженській церкві у Луцьку.

Східна сторона будинку Галшки у Києві.

на тому, що народ Божий оцінив його духовні заслуги, його стійкість у вірі та піклування про Церкву, тому шанував його після смерті, певною мірою, як святого. Є свідчення церковних джерел про нетлінність його мощей. Зокрема в «Київському місяцеслові» за 1797 р. вказувалося, що тіло святителя Йосифа, яке перебувало у Мгарському монастирі «дотепер залишається нетлінним».

З опису Мгарської обителі ми знаємо, що тіло святителя Йосифа лежало у стіні, навпроти мощей патріарха Константинопольського Афанасія Пателарія або Афанасія Царгородського (сидячого), який був названий так, тому що був похований у Преображенському соборі Мгарського монастиря, сидячи на архієрейському троні (в 1930-х роках, після розграбування обителі більшовиками, був перенесений у Харків). Так ось, в описі вказується, що люди, які приходили для поклоніння у Мгарський монастир, вшановували одного й іншого святителя. Однак це не сподобалося в подальшому тим, хто вважав, що святитель Йосиф поламав їхні плани щодо українських земель. Тому, коли прийшла влада московська, імператор Петро I, очевидно, з політичних мотивів, наказав замурувати тіло святителя Йосифа, припинивши таким чином його шанування.

Тобто можна стверджувати, що якби гроб з тілом митрополита не був замуруваний і не було фактично насильно припинене його шанування, можна припустити, що канонізація святителя Йосифа відбулася би ще раніше?

Акцент тут треба робити на тому, що Україна в ті часи була в поневоленні, – спочатку в Речі Посполитої, а в подальшому відбувся її поділ на дві частини. І ми знаємо, що цей період називається Руїною, коли насправді у нас не було своєї власної держави, що відбувалося дуже негативно на тих процесах, які проходили в суспільстві загалом і в Церкві зокрема.

Ви пригадали про Річ Посполиту. Напевно те, що митрополит Йосиф протривався полонізації і насильницькому поширенню унії, теж відіграло свою роль для його канонізації?

Однозначно. Бачите, він тут намагався, наскільки від нього залежало, щоби дійсно об'єднати Церкву, щоби унія, як порушення єдності Православної Церкви, взагалі була взагалі скасована. Тобто, коли йшлося про якісь угоди чи домовленості, чи якісь офіційні документи, то ми знаємо, що у них завжди було присутнім і церковне питання. І, зокрема, неодноразово говорилося про те, що унія, як державно-політична конструкція, має бути скасована. Це прослідковується в більшості козацьких договорів того часу із правителями Речі Посполитої, зокрема чітко і яскраво це відображено в Гадяцькому договорі (1658 р.), де згадується і про Київську академію, і в багатьох інших. Багато з цих прикладів мають безпосередній стосунок і до святителя Йосифа (Нелюбовича-Тукальського), який також прагнув, щоби не було церковного розділення в тогочасній Гетьманщині або у землях Війська Запорізького, тобто Українській державі.

Історики пов'язують ім'я митрополита Йосифа з особою гетьмана Дорошенка, який був неоднозначною фігурою в історії України, зокрема через свої зв'язки із турками. Як дружба між гетьманом і митрополитом впливала на рішення про канонізацію?

Гетьман Петро Дорошенко (з 1665 р.) був визначною постаттю в нашій історії. Він мав досить великі плани – наново з'єднати Правобережну та Лівобережну частини України в одну державу. На жаль він не зумів реалізувати своїх намірів. Тут ми

повинні дивитися об'єктивно на будь-які питання, але ми не можемо стверджувати, що митрополит напяму міг впливати на такого амбітного правителя. Звісно, що гетьман, який поважав митрополита Йосифа, міг запитати його думки чи попросити поради, але говорити, що митрополит Йосиф впливав на кінцеві рішення щодо того чи іншого питання, а тим більше звинуватити митрополита в тому, що сталося в подальшому, чи в період Руїни, чи в період воєн, а потім розрухи, – це явне перебільшення.

Як духовна особа, митрополит молився за гетьмана, молився за те, щоби був мир і спокій, за те, щоби в Україні, в тогочасній Гетьманщині, дійсно не було війни, як такої, бо ми прекрасно розуміємо, що Церква завжди молиться за мир. І якщо дехто хоче думати, що святитель Йосиф впливав на гетьмана Дорошенка, то, напевно, цей вплив був позитивний – вплив з позиції святителя, миротворця, з позиції церковної людини, яка дбала про народ Божий.

Перша реакція, яка з'явилася з російського боку, якраз і була зосереджена на стосунках митрополита Йосифа і гетьмана Дорошенка та на політичних рішеннях останнього, які призвели до сумних наслідків. Але по-перше, як я вже сказав, безпідставним є твердження, що Дорошенко приймав свої рішення не самостійно, а під чийсь впливом чи тиском, по-друге, сам митрополит Йосиф висловлював гетьману Дорошенку свою позицію про помилковість його певних рішень.

Напевно нам сьогодні також слід пам'ятати про те, що не варто з позиції людини XXI століття судити, як саме потрібно було поступити в тій історичній ситуації. Адже учасники подій минулого, і зокрема, гетьман Петро Дорошенко, могли зважати тільки на власний досвід, у якому було викорінення української православної ідентичності з боку Речі Посполитої і «братні обійми» Москви, які означали втрату перспективи побудови власної держави. А щодо турків – тут була надія та сподівання на краще майбуття. Але вона швидко зникла. І святитель Йосиф, як людина щира і мудра, зумів це побачити і визнати.

Від святителя Йосифа перейдемо до Галшки Гулевичівни, або Єлизавети Гулевич, яка також була канонізована і яка у світських колах відома насамперед як благодійниця Києво-Могилянської

академії. Чи було лише її благодійництво щодо навчального закладу приводом для канонізації?

Крім благодійництва, жертвовності людини ми повинні говорити про сповідання православної віри. Про Галшку Гулевичівну, – так у побуті називали Єлизавету Гулевич, – є свідчення, що вона не тільки щедро жертвувала на школи і братства, але й твердо сповідувала віру у важких історичних та непростих особистих обставинах й до останнього подиху зберегла вірність Православної Церкви.

Розкажіть більш детально, за що канонізували праведну Єлизавету?

Говорячи про сповідання віри Галшкою Гулевичівною, варто зважати на те, що вона вийшла заміж за сина Іпатія Потія – основоположника і активного поборника унії в Україні. Тому Єлизавета повинна була обирати між особистим щасливим і спокійним родинним життям і православною вірою. Обравши вірність Православної Церкви і вірі, вона перетерпіла багато духовних страждань та утисків від родини свого чоловіка.

Іншим важливим фактором для мене, як для члена комісії з питань канонізації, була жертвовність

Церква апостолів Петра і Павла та пам'ятник митрополиту Київському Йосифу, м. Чигирин.

праведної Єлизавети, оскільки завдяки цій жертвності ми сьогодні можемо говорити про цілу плеяду визначних постатей, які отримали виховання та освіту у Києво-Могилянській академії і в подальшому в Київській духовній академії. Зважте на те, що жертвність була проявлена жінкою, що не є характерним для того часу. Тому що в більшості ми знаємо про благодійність чоловіків, зокрема відомих нам князів і гетьманів, полковників козацького періоду, які будували храми і монастирі, жертвували багато засобів для їх існування.

Крім того, говорячи про благодійництво Єлизавети Гулевич, яке вона виявила, до речі, не лише до Київської братської школи (майбутньої академії), чи київського Братського монастиря, а й до Луцького Хрестовоздвиженського братства, слід зважати мету цього благодійництва, яке було спрямоване не на здобуття собі людської слави, як це буває в окремих жертводавців та меценатів, і навіть не лише для підтримки освіти як такої. Кінцевою метою її жертвності було збереження православної віри через виховання та освіту майбутніх пастирів Церкви і церковних діячів, які могли би захистити православну віру на теренах України від насильницьких полонізацій та латинізацій.

Ми вже згадували про першу реакцію на канонізацію митрополита Йосифа з боку росіян, а як щодо праведної Єлизавети, чи були в процесі роботи комісії питання щодо її особи, які дискутувалися?

Комісія вивчала різні джерела та історіографію з цього питання й враховувала сучасні напрацювання. Всі матеріали надані фахівцями були детально проаналізовані та обговорені. Так, в одному дослідженні висловлюється припущення щодо недостовірності «фундушу» – тієї самої дарчої Галшки Гулевичівни, якою вона «умислила Церкві Божій добро учинити» і віддала (фундувала) свій «власний двір з землею, зі всім до того двору і землі правами, пожитками, різними належностями, нічого собі самій, ані нащадкам моїм не зоставляючи». Цим, як відомо, було покладено початок Київській братській школі. Якщо ж аналізувати міркування автора критичного дослідження, то ми прийдемо до того, що Київська академія заснована не у 1615 році, а за святителя Петра Могили у 1631 році й до цього мав стосунок гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний.

Всі дослідники Київської академії, починаючи з Аскоченського, а в подальшому і Микола Петров, і Степан Голубев, й інші говорять у своїх працях про фундуш Галшки Гулевичівни. У різних авторів, які у своїх дослідженнях торкалися початкового періоду Київської Академії, однозначно зустрічаються свідчення про цей фундуш, тобто про той двір, в якому в подальшому була збудована Київська братська школа, Київська колегія і Київська академія – Могилянська, а потім – Київська духовна. А наукові гіпотези, на основі яких висловлюються сумніви у достовірності фундушу, залишаються на рівні припущення, тому що підтвердити їх наразі неможливо.

Під сумнів ставиться і «упись», тобто реєстр Братства 1616 року, а по суті – уся початкова історія Київської академії. Можна по аналогії сумніватися і у біографіях інших визначних постатей того часу, наприклад, святителя Іова (Борецького), який вважається першим ректором академії, тощо.

Як відомо, першим ректором академії був священник Іван Борецький, який служив у Воскресенській церкві на Подолі, якого за його милостиню називали другим Іваном Милостивим, уподібнюючи його до святителя Олександрійської Церкви патріарха Іоана, якого називали Милостивим, тому що він роздавав милостиню усім, хто до нього звертався. Так і священник Іван Борецький (в подальшому – митрополит Іов) усім, хто до нього звертався, також допомагав і мав добру славу на Подолі і взагалі в Києві і був обраний першим ректором академії через свою вченість.

Оскільки оригінальних документів з того часу збереглося дуже мало, то можна ставити під сумнів дуже багато фактів, а з іншого боку – будувати будь-які припущення.

Тому, коли ми говоримо про XVII століття або про більш ранній час, то ми розуміємо, що до нашого часу багато оригінальних документів не збереглися або дійшли до нас у копіях. У дослідників в такому випадку завжди залишається бажання щось піддати сумніву і перевірити. Але ми, як церковна комісія, спиралися не на якісь окремі припущення чи гіпотези, а на загально відому та цілісну концепцію, сформовану цілою плеядою дослідників Київської академії, згідно до якої у початковий період історії Києво-Могилянської академії прослідковується

велика роль у її заснуванні Галшки Гулевичівни або Єлизавети Гулевич. Митрополит Йосиф Нелюбович-Тукальський канонізований для загально церковного шанування, а Єлизавета Гулевич для місцевого. У чому різниця, поясніть, будь ласка.

Ми віримо, що і святитель Йосиф (Нелюбович-Тукальський), і праведна Єлизавета Гулевич перебувають сьогодні у райських оселях серед святих, тому й вони приєднані до лику святих нашої Церкви. Різниця між ними полягає лише у географічному принципі вшанування. Ім'я святителя Йосифа буде внесене у церковний календар Православної Церкви України і він буде вшановуватися всією Церквою, а праведна Єлизавета буде вшановуватися поки що в тих місцевостях, де вона потрудилася заради Христа і Його Церкви, тобто у м. Києві та на землях історичної Волині, як про це сказано у рішенні Священного Синоду.

Щодо праведної Єлизавети Ви зауважили, що вона поки що буде вшановуватися місцево. Чи значить це, що є перспективи, щоби і вона стала загальношанованою святою в Україні?

Звісно, що є. Все в руках Божих. Ми знаємо, що в попередні часи місцево вшановувалися й інші святі. Яскравим є приклад святих князів страсотерпців Бориса і Гліба, а також святого, який жив не так давно – преподобного Меркурія, ігумена Бригінського, Чернігівського, яких спочатку також канонізували як місцевошанованих, а зараз вони є в календарі нашої Церкви і їх згадують по всій Україні та навіть за її межами.

Тобто якщо Єлизавету люди будуть шанувати за межами Волині та Києва, то Синодом буде ухвалене наступне відповідне рішення?

Мані здається, що тут важливим є те, про що ви сказали, а саме, шанування. Ми ж не можемо прописати: вшановувати або не вшановувати у тій чи іншій місцевості чи єпархії. І якщо ім'я праведної Єлизавети будуть згадувати і шанувати її як святу в інших регіонах України — йдеться не лише про молитви і звершення богослужінь на її честь, але й про наукові та благодійні заходи – все це слугуватиме для її загальноцерковного вшанування. Можливо наше жіноцтво буде обирати собі Єлизавету, як приклад для наслідування,

заступницею і покровителькою, особливо для тих, які сьогодні теж є благодійницями храмів, чи ті, які своєю працею допомагають Церкві, то це питання однозначно буде порушуватися. А рішення, яке нещодавно було ухвалене Синодом нашої Церкви, спонукатиме, певною мірою, і в інших регіонах звертатися до цієї святої з молитвою.

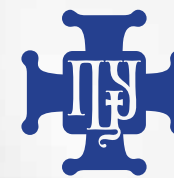
Для ПЦУ це перша канонізація після отримання Томосу про автокефалію. Чи завершилася вона після рішення Синоду, яке було оприлюднене і чи, можливо, надалі відбудеться якась урочиста церемонія?

Канонізація – це соборна діяльність Церкви. Я вже розповідав, що канонізація починається зі збору матеріалів на місцях, у тих єпархіях, де прославилися своїми подвигами чи стражданнями за віру святі. Там же відбуваються й перші обговорення. Потім рішення дозріває, якщо так можна сказати, у Синодальній комісії з питань канонізації, де триває обговорення наданих єпархією документів і свідчень. Після цього рішення про канонізацію або приєднання до лику святих приймає Священний Синод під головуванням Предстоятеля Церкви. Як і всі синодальні рішення, рішення про канонізацію проходить затвердження Собором архієреїв нашої Церкви. Підсумком процесу є також прославлення – особливе урочисте богослужіння на честь цих святих, де вперше соборно, від імені всієї Церкви, до них звертаються з молитвою перед їх іконами. Отже, чекаємо на Архієрейський Собор і на святкову службу та урочисте прославлення святителя Йосифа (Нелюбовича-Тукальського) та праведної Єлизавети Гулевич.

Святі мають бути прикладом для вірян. Що Вам особисто найбільше подобається чи можливо, навіть вражає в житті святителя Йосифа і Єлизавети Гулевич.

Для мене вони перш за все є прикладом ревності у сповіданні православної віри, наслідком чого були їхні діяння. Для Галшки Гулевичівни або праведної Єлизавети – це благодійництво, а для святителя Іосифа – жертвне служіння Церкві Христовій і її єдності на теренах України.

*Розмову вів протодиякон
Владислав Демченко*

ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВ ГОЛОДОМОРУ

Голодомор назавжди лишиться у нашій національній пам'яті. Його наслідки всі ми відчуватимемо ще довго, бо навіть ті, хто пережив ту біду, мали серйозні психологічні й духовні рани, непоправний біль від втрати найрідніших – батьків, дітей – а це не могло не вплинути на світосприйняття, поведінку, характери. То був не голод, то був спланований голодомор, і не один, а щонайменше три. То був геноцид у широкому розумінні цього слова, винищення нашого народу.

Сьогодні, в цей чорний день календаря, молимося за всіх жертв Голодоморів, щоби їхні душі були з Богом, Який є Світлом для світу:

Господи! Пом'яни душі усіх безвинно загиблих від Голодомору та інших репресій, закатованих та вбитих братів і сестер наших. Подаруй вічний спокій в Твоїх світлих оселях тим, хто пройшов через страшні душевні муки, спостерігаючи за стражданнями власних дітей. Упокой, Боже, всіх жертв Голодомору і репресій в оселях з праведними. Прийми, Боже, як мучеництво їхній біль і сльози.

Святими молитвами загиблих та пам'яттю про них очисти, Господи, нас сьогодні від усілякої байдужості і жорстокосердя, ненависті та нетерпимості. І нехай, Боже, милістю Твоєю подібна біда на нашій землі ніколи не повториться знову. Амінь.

БЛАЖЕННІЙШИЙ МИТРОПОЛИТ КИЇВСЬКИЙ
І ВСІЄЇ УКРАЇНИ ЕПІФАНІЙ

МИТРОПОЛИТ ЛЬВІВСЬКИЙ
І СОКАЛЬСЬКИЙ ДИМИТРІЙ (РУДЮК),
голова Інституту церковної історії

Згідно житій святого митрополита Петра, які викладені у північно-руських редакціях і частково візантійських джерелах, святий народився на Равщині або Сокальщині, сучасна Львівська область. Ці землі історично відносили до Волинської землі, а за іншою, майбутній митрополит Київський народився у Ратно на річці Прип'яті, сучасна Волинська область [7, с. 234 – 235]. На думку історика Церкви Є. Голубінського, святий Петро народився у знатній сім'ї і його батьківщиною могли бути міста Львів або Белз [3, с. 102]. Спочатку хлопчині було важко навчатися, а по закінченні школи, зовсім ще юнаком у 12 років, Петро приходить до монастиря. Свій послух в обителі він поєднував з фізичною працею на славу Божу. Згодом майбутній святий обходить «округ мѣста она пустынаа и обрѣтаеть мѣсто бзмольвно» на березі річки Рати в урочищі Рата поблизу села Двірці, тепер Львівська область. За даними візантійських джерел часів імператора Андроника II Палеолога, на які посилається полеміст Захарія Копистенський у своїй «Палінодії», саме у с. Двірці народився митрополит Петро Ратенський [7, с. 235].

Початок XIV століття для колись єдиної Митрополії Київської і всієї Русі видався досить складним. Політична ситуація, яка остаточно розділила Києво-Руську державу на два великих політичних центри – Південний з Галицько-Волинським і Північний з Володимиро-Суздальським князівствами, призвела до того, що

МИТРОПОЛИТ КИЇВСЬКИЙ І ВСІЄІ РУСИ СВЯТИТЕЛЬ ПЕТРО (1308 – 1326)

неминучим стало і розділення колись єдиної митрополії. Митрополити Кирило II та Максим намагалися дбати про єдність Православної Церкви Русі, але тяжіли більше до Північного Володимиро-Суздальського князівства. Це могло бути продиктоване багатьма причинами і навіть намаганням князя Данила Галицького вступити в унію з Римом. Але ж ми бачимо, що "архієпископи усієї Русі" намагалися відвідувати свою паству і в Галицько-Волинській державі. Правда, їм все важче це вдавалося. Адже становище українських земель, які спустошувалися більше ніж інші татарами, було надто важким. Київ був розореним. Місце осідку митрополита остаточно визначилось наприкінці святительства Максима – у Володимирі-на-Клязьмі.

Така ситуація з першоієрархом Київської митрополії не могла не турбувати нащадків князя Данила Галицького. В особі його внука князя Юрія Львовича (1252 – 1315) ми маємо володаря, який на цю проблему нагострив надто пильно свій погляд [8, с. 197, 198]. З його ініціативи галицька єпископія 1302 – 1303 рр. була проголошена Константинополем окремою митрополією. Першим Галицьким митрополитом став Нифонт, постать з оточення князя. До нового церковного об'єднання відійшли всі шість єпархій, що знаходились в межах Галицько-Волинської держави: галицька, перемишльська, володимирська, луцька, холмська і турівська [6, с. 10]. Виявлені Г. Гельцером наприкінці XIX століття реєстри Царгородського патріархату від 1356 і 1389 рр. фіксують, що нова митрополія в системі "єклезіальних почесностей" Царгородського патріархату посіла 81-ше місце: "Цю єпископію, яка первісно перебувала під юрисдикцією митрополії Великої Русі, славний василевс Андронік Старший підніс до митрополії 68ш (1303) року, за святийшого патріарха Атанасія" [8, с. 198].

Уявне зображення митрополита Київського і всієї Русі Петра. Портрет пензля А. Орлюнова з приватної колекції митрополита Димитрія (Рудюка)

Петро
митрополит Київський і всієї Русі
(1308 – 1326)

Галицький митрополит Нифонт упокоївся в Бозі на два роки раніше від митрополита Максима. Це сталося 1305 року. Князь Юрій Львович знову заходився будь-що отримати митрополита і послав обраного кандидата до Константинополя. Цього разу жереб впав на ігумена Петра Ратенського, іконописця, монастир якого й печерне місце його подвигу знаходились між Львовом і Белзом. Одночасно до Константинополя відправив свого ставленика ігумена Геронтія і князь Владимирський та Тверський Михаїл Ярославич (1271 – 1318). У столиці Візантії до двох кандидатів віднеслися обережно. Цього разу імператор Андроник II і патріарх Афанасій, довго роздумуючи, поставили єдиного митрополита Київського і всієї Руси. Ним став ставленик галицького князя ігумен Петро Ратенський [2, с. 62]. Посвячення обраного митрополита всієї Руси Петра сталося у 1308 році. Автор житія яскраво підкреслює велич посвячення в митрополити ігумена Ратенського Петра у Царгороді: "Коли Петро увійшов до храму Святої Софії, храм наповнився благоуханням, і патріарх пророчо сказав тоді: "За повелінням Божим прийшов до нас дивний муж, який благодаттю Божою пастиме вручене йому стадо" [11, с. 91].

Таке рішення і вчинок церковної влади Константинополя не дуже сподобалися князю Юрію Львовичу, але він змушений був змиритися з тим, що було посвячено на Київського митрополита все-таки його кандидата. Ще гіршою виглядала ситуація з володимирським князем Михаїлом Ярославичем, до якого через Київ направився 1309 року митрополит Петро. Святитель став небажаним гостем для володаря північних земель. Тут слід зазначити, що єдиним джерелом інформації для нас в цьому випадку є "Житіє святителя Петра", написане вже у Москві.

Примирення князя Михаїла Тверського з митрополитом Петром так і не відбулося. Він намовив місцевого єпископа Андрія і той вчинив наклеп на святителя Руси патріарху в Константинополь. У 1310 – 1311 роках у Переяславі-Залеському відбувся дивний собор, який складався з двох єпископів, ігуменів та духовенства, і на якому був присутній сановник від Царгородського патріарха. Після дебатів та словесних непростих перепалок, які більше торкалися збору церковних податків з духовенства та симонії, посланець патріарха повністю виправдав митрополита Петра. Ця справа набула значного розголосу лише тому, що князя Михаїла Ярославича до цього підбурив тверський монах Акиндин. Окрилений надією на успіх у боротьбі з митрополитом Петром, князь вдруге написав листа до Константинопольського патріарха. Зберіглася відповідь до Михаїла Ярославича Константинопольського патріарха Нифонта, в якій він заспокоював князя

в тому, що церква-мати розбереться справедливо у цій проблемі і викличе митрополита "дати отвѣтъ" до Константинополя. Але справа ця закінчилася безрезультатно [5, с. 212].

Так і нічого не здобувши, князь Тверський в цьому собі дуже нашкодив, бо митрополит Петро у розпачі кинувся на бік маленької Москви і її правителів. За святителя усієї Руси заступився московський князь Юрій Данилович (1281 – 1325). Митрополит Петро не забув князю підтримки на соборі і коли 1311 року молодий тверський князь Дмитрій Михайлович виступив з військами проти московського князя, то першоієрах викляв володаря Твері. Таким чином у цій міжусобній політичній ситуації митрополит Петро став другом Москви. Із висловів Кипріянового "Житія св. Петра" ми дізнаємося, що першоієрарх "начать больше инихъ мѣсть жити в томъ градѣ" [9, с. 58].

Із життя святителя Петра відомо, що він у різний час здійснював свої архіпастирські візитації до єпархій Галицько-Волинської держави. Був і в Золотій Орді з великою честью прийнятий ханом Узбеком та отримав від нього нове підтвердження недоторканого ординської владою становища Церкви 1313 року.

Так само, як і його попередники, митрополит Петро змушений був напоумлювати князів до миру. 1318 року митрополит Петро оплакував та погребав у Москві в Спаському монастирі тіло свого колишнього кривдника князя Тверського Михаїла Ярославича, обмовленого та вбитого в Орді московським князем Юрієм і ханським послом Кавгадием. Серед багатьох провин князю-мученику були пред'явлені звинувачення в тому, що він був гордим, непокірним ханові й "позорил посла ханского Кавгадья, бился съ нимъ и татаръ его побилъ, дани ханские бралъ себѣ, хотелъ бежать къ немцамъ с казною и казну в Римъ къ Папе отпустилъ, княгиню Юрьеву отравилъ" [10, с. 114].

Виходець з оточення галицько-волинського князя, волиняк за походженням, митрополит Петро був освіченою людиною. Він залишив по собі три повчання – окружні послання. В одному з них святитель переконує християн провадити час посту в суворому стриманні і молитві, часто приймати Святі Христові Тайни. Звертаючись до духовенства, він просить навчати духовних дітей своїх ходити до церкви Божої, напоумлювати їх оплакувати свої гріхи перед Богом, щоб проводили вони піст свій благоговійно, без пісень, без їжі та питва і причащались Святих Тайн кожного року. "Хто не прийме Святих дарів, не благословляйте їх, – просив

митрополит Петро, – не приймайте від них просфор і не ходіть в дім їх". Також навчав святитель поважати батька та матір, не зневажати і не бити їх, шанувати духовного отця, "бо він печать твого тіла". Просив ходити до церкви і уважно слухати там читання Апостола та Євангелія, а хто говорить у церкві "то це диявол шепче у ваші вуха" [4, с. 68].

Думка про те, що митрополит Петро переніс своє місце осідку із Владимира до Москви не має під собою будь-яких доказів. Досить нечітко цю думку висловлює і житіє. Більш аргументовано виглядає версія про побудову у ще порівняно зовсім невеликій Москві кам'яного Успенського храму, в якому за домовленістю з князем Іваном I Даниловичем (Калитою) (1288 – 1340), мав намір бути похованим митрополит Петро. Очевидно, що Москва не маючи будь-яких підстав навіть мати єпископа, через свого князя підмовила митрополита залишити у себе хоча б його мощі, щоб наступні митрополити мали яке-небудь право на проживання в ній.

Митрополит Петро спочив у Бозі 21 грудня 1326 року і був дійсно похований у ще недобудованому Успенському соборі м. Москви. При погребінні святителя були присутніми московський князь Іван Данилович, єпископ Луцький Феодосій, московське духовенство і чимало містян [1, с. 557]. Через 20 днів після поховання біля гробу святителя відкрились чудесні зцілення від різних хвороб. Після митрополита Петра Константинополь, навчений вже й церковними міжусобицями, прислав митрополита-грека Феогноста,

який 1339 року канонізував свого попередника. 1472 року знайдені мощі святого Петра, митрополита Київського, і 24 серпня 1479 року перенесені до новозбудованого Успенського собору. Пам'ять святителя Петра, митрополита Київського і всієї Руси звершується тричі на рік 24 серпня, 6 жовтня і 21 грудня за ст. стилем.

ЛІТЕРАТУРА

1. Веретенников Макарий, архимандрит, Печников М. В. *Петр, чудотворец Московский, Киевский, митрополит всея Руси (1308 – 1325) / Макарий Веретенников, архимандрит, М. В. Печников // Православная энциклопедия. Т. LV. – Москва: Церковно-научный центр «Православная энциклопедия», 2019. – С. 553 – 570.*
2. Вольгин В. *Митрополит Киевский Петр, святитель Московский / В. Вольгин // Журнал Московской Патриархии. – 1976. – № 12, – С. 61 – 66.*
3. Голубинский Е. Е. *История Русской Церкви / Евгений Голубинский. Т. II. Период второй, Московский. От нашествия монголов до митрополита Макария включительно. Первая половина тома. – М., 1997. – 920 с.*
4. Гумилевский Филарет, архиепископ. *Обзор русской духовной литературы / Филарет Гумилевский, архиепископ. – СПб, 1884. – 512 с.*
5. Карташев А. В. *История Русской Церкви / Антон Карташев. – Москва: Изд-во Эксмо, 2005. – 912 с.*
6. Кметь В. *Львівська православна єпархія: короткий огляд історії / Василь Кметь // Шематизм Львівсько-Сокальської єпархії Української Православної Церкви Київського Патріархату 2000 рік. Статистично-біографічний довідник. – Львів, 2000. – С. 8 – 43.*
7. Любащенко В. *Київські митрополити Кирило II і Петро Ратенський: історичні паралелі / Вікторія Любащенко // Княжа доба: історія і культура / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Відп. ред. Л.Войтович. – Львів, 2010. – Вип. 3. – С.213 – 256.*
8. Сковчилья І. *Галицька (Львівська) єпархія XII – XVII століть: організаційна структура та правовий статус / Ігор Сковчилья. – Львів: Вид-во УКУ, 2010. – 832 с.*
9. Скурат К. *Святой Петр, митрополит Московский / К. Скурат // Журнал Московской Патриархии. – № 8. – С. 54 – 59.*
10. Соловьѳев С. М. *История России с древнейших времен / Сергей Соловьѳев. – Москва: Изд-во Эксмо, 2006. – 1024 с.*
11. Хойнацкий А. Ф., протоиерей. *Православие на Западе России в своих ближайших представителях или Патерик Вольно-Почаевский / Андрей Хойнацкий, протоиерей. – В 2-х ч. – Житомир: Свято-Успенская Почаевская Лавра, 1997. – 496 с.*

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ОСВЯТИВ ДУХОВНО-РЕЛІГІЙНИЙ ЦЕНТР У С. ОЗЕРНЕ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 13 листопада 2021 року завітав на Чернігівщину та освятив духовно-релігійний центр на честь святого архістратига Божого Михаїла в с. Озерне.

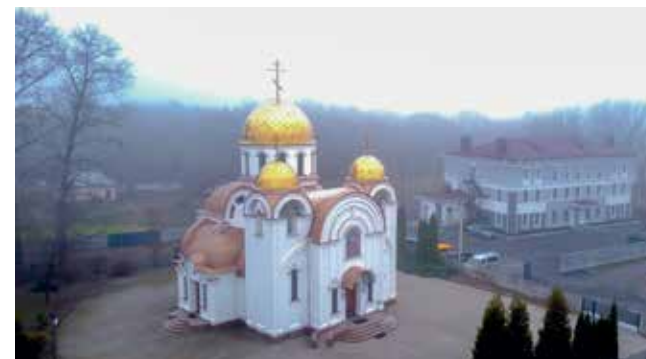
Під час Чину освячення Предстоятелю Православної Церкви України співслужили архієпископ Полтавський і Кременчуцький Федір, архієпископ Рівненський і Острозький Ларіон, архієпископ Чернігівський і Ніжинський Євстратій, архієпископ Вишгородський Агапіт, запрошене та місцеве духовенство.

За богослужінням також молилися меценати та будівничі духовно-релігійного центру. Блаженніший Митрополит Епіфаній після завершення освячення звернувся до присутніх із

Першосвятительським словом, в якому акцентував увагу на важливості цієї події в житті Православної Церкви України.

Також Предстоятелю Православної Церкви України відзначив високими церковними нагородами меценатів Ігоря Бойка – Орденом архістратига Божого Михаїла I ступеня, Ірину Бойко – Орденом святої рівноапостольної княгині Ольги, Благословенною грамотою з відзнакою Вадима Павленка, а також Благословенними грамотами священників Чернігівської єпархії та будівничих.

На завершення урочистого заходу слова вдячності Предстоятелю висловив керуючий Чернігівською єпархією архієпископ Євстратій, який наголосив, що з Божою допомогою ця справа принесе багато плодів.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ЗДІЙСНИВ ПЕРШИЙ ВІЗИТ ДО ЛУГАНСЬКОЇ ЄПАРХІЇ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 17 листопада 2021 року вперше прибув з архіпастирським візитом до Луганської єпархії. У місті Северодонецьк Предстоятель помісної Української Православної Церкви відвідав єпархіальне управління, де вручив високі церковні нагороди меценатам та благодійникам. Згодом відбулося покладення квітів до пам'ятника генерал-майору Олександр Радієвському, який загинув під час звільнення Лисичанська.

В цей день Блаженніший Митрополит Епіфаній освятив у Северодонецьку хрест на місці будівництва майбутнього кафедрального храму та заклав пам'ятну капсулу. Предстоятелю співслужили єпископ Луганський і Старобільський Лаврентій, місцеве та запрошене духовенство.

За богослужінням молилися голова Луганської обласної державної адміністрації Сергій Гайдай, керівник міської військово-цивільної адміністрації Олександр Стрюк, народний депутат Сергій Рудик, командувач Операції об'єднаних сил генерал-лейтенант Олександр Павлюк, командир ОТУ «Північ» полковник Дмитро Красильников, численні українські воїни та віряни. Після відправи Митрополит Епіфаній вручив церковні відзнаки керівникам військово-цивільних адміністрацій населених пунктів поблизу лінії розмежування та звернувся до присутніх зі словом.

В рамках візиту до Луганської єпархії Предстоятель відвідав також розташування оперативно-тактичного угруповання «Північ». Звертаючись до захисників України Блаженніший Митрополит Епіфаній подякував їм за самовіддану службу.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ НА КИЇВЩИНІ ЗВЕРШИВ ОСВЯЧЕННЯ НОВОЗБУДОВАНОГО СВЯТО-МИХАЙЛІВСЬКОГО ХРАМУ

Предстоятель Православної Церкви України Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 19 листопада 2021 року звершив освячення новозбудованого храму на честь святого архістратига Божого Михаїла в селі Велика Офірна, що на Київщині, та очолив Божественну літургію. Упродовж 12 років настоятель спільно з громадою будували цей дім Божий. Сьогодні ж довголітні старання увінчалися успіхом.

Блаженнішому Митрополиту Епіфанію співслужили секретар Київської єпархії, благочинний Броварського району протоіерей Михаїл Лесюк, благочинний Фастівського благочиння протоіерей Михаїл Данилів, настоятель храму протоіерей Василь Гріздак та місцеве духовенство. За Божественною літургією протоіерей

Василь за ревне служіння Церкві був удостоєний чергової богослужбової нагороди – права носіння хреста з прикрасами. Згодом за богослужінням лунала всеукраїнська молитва за припинення пошесті згубної (епідемії).

Наприкінці літургії Предстоятель Української Православної Церкви звернувся до вірян з першосвятительським словом й привітав громаду з освяченням престолу та храму.

Блаженніший владика відзначив мецената Вадима Марисенка Орденом святого архістратига Божого Михаїла I ступеня, а також будівничих – Благословенними грамотами. Завершилась урочиста подія уставним многоліттям.

СВЯТО СОБОРУ АРХІСТРАТИГА МИХАЇЛА ТА ІНШИХ НЕБЕСНИХ СИЛ БЕЗПЛОТНИХ

У день Собору архістрати́га Михаїла та інших небесних сил безплотних, 21 листопада 2021 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Божественну літургію у кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі, який сьогодні відзначає престольне свято. Напередодні було звершене Всенічне бдіння.

Предстоятелю помісної Української Православної Церкви співслужили митрополит Львівський Макарій, митрополит Вінницький і Барський Симеон, митрополит Івано-Франківський і Галицький Іоасаф, митрополит Львівський і Сокальський Димитрій, митрополит Сімферопольський і Кримський Климент, митрополит Переяславський і Вишневський Олександр, архієпископ Тернопільський і Кременецький Нестор, архієпископ Чернігівський і Ніжинський Євстратій, архієпископ Житомирський і Поліський Володимир, архієпископ Вишгородський Агапіт, єпископ Луганський і Старобільський Лаврентій, єпископ Білогородський Іоан, єпископ Одеський і Балтський Афанасій, єпископ Харківський і Богодучівський Митрофан, єпископ Запорізький і Мелітопольський

Фотій, Екзарх Вселенського Патріарха єпископ Команський Михаїл, всечесна братія Золотоверхої обителі та численне запрошене духовенство.

Після прочитання Євангелія Його Блаженство виголосив першосвятительське слово проповіді. Під час відправи лунала всеукраїнська молитва за припинення пошесті згубної (епідемії), а також за упокій загиблих Героїв Небесної сотні.

Наприкінці святкового богослужіння відбувся урочистий хресний хід та молебень до святого архістрати́га Божого Михаїла, після якого Митрополит Епіфаній привітав митрополита Львівського Макарія з нагоди 25-ої річниці архієрейської хіротонії та вручив йому пам'ятну відзнаку присвячену візиту в Україну Вселенського Патріарха Варфоломія. Таку ж відзнаку Блаженніший владика вручив митрополиту Львівському і Сокальському Димитрію, який нещодавно відзначив 50-літній ювілей. Окрім того, Його Блаженство привітав Екзарха Вселенського Патріарха єпископа Команського Михаїла з Днем тезоіменитства і подарував йому образ Христа Спасителя.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ОЧОЛИВ ПАНАХИДУ ЗА ЖЕРТВАМИ ГОЛОДОМОРІВ

Предстоятель помісної Української Православної Церкви 27 листопада 2021 року на території національного музею «Меморіал жертв Голодомору» звершив панахиду за жертвами Голодомору-геноциду українського народу.

Блаженнішому Митрополиту Київському і всієї України Епіфанію співслужили архієпископ Вишгородський Агапіт та численне духовенство.

До вшанування пам'яті тих, хто невинно загинув під час штучно організованих радянським тоталітарним режимом голодів долучилися й інші представники Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій.

У заході також взяли участь представники влади, громадські та культурні діячі й небайдужі громадяни.

Після відправи було оголошено загальнонаціональну хвилину мовчання і розпочалася всеукраїнська акція «Засвіти свічку». Згодом Президент Володимир Зеленський виголосив промову, присвячену цим трагічним для усіх українців подіям. День пам'яті жертв голодоморів на території України 1921-1923, 1932-1933 та 1946-1947 років щороку відзначається в четверту суботу листопада. Сьогодні молитва за душі невинних жертв голодоморів лунала також у храмах Православної Церкви України у різних куточках нашої держави.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ВІДВІДАВ ПОЛТАВСЬКУ ЄПАРХІЮ

З нагоди дня пам'яті преподобного Паїсія Величковського – небесного покровителя міста Полтави Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 28 листопада 2021 року очолив Божественну літургію у рідному храмі преподобного – Свято-Успенському кафедральному соборі.

Предстоятелю помісної Української Православної Церкви співслужили митрополит Черкаський і Чигиринський Іоан, архієпископ Полтавський і Кременчуцький Федір, архієпископ Харківський і Ізюмський Афанасій, архієпископ Вишгородський Агапіт, архієпископ Дніпровський і Криворізький Симеон, єпископ Кропивницький і Голованівський Марк та духовенство єпархії.

За богослужінням також молилися міський голова Полтави Олександр Мамай, перший заступник голови Полтавської обласної ради Олександр Лемешко, народний депутат України Дмитро Нальотов, інші представники влади та численні віряни. Після прочитання Євангелія Його Блаженство виголосив першосвятительське слово проповіді. Згодом лунала всеукраїнська молитва за припинення пошесті згубної (епідемії).

На завершення літургії відбувся урочистий молебень, а згодом Митрополит Епіфаній вручив лауреатам премії імені преподобного Паїсія Величковського дипломи та відзнаки.

Цьогоріч лауреатами премії стали настоятель храму на честь ікони Божої Матері «Живописне Джерело» м. Києва протоієрей Валерій Семанцо (посмертно) – за вагомий внесок у відродження та утвердження Української Православної Церкви (номінація «Духовне відродження»), доктор історичних наук, доцент кафедри історії ім. проф. М.П.Ковальського Національного університету «Острозька академія» Андрій Смирнов – за значимі дослідження з історії Української Православної Церкви (номінація «Наука»), директорка Полтавського художнього музею (Галерея мистецтв) ім. М. Ярошенка Ольга Курчакова – за розроблення та втілення мистецьких проєктів і розвиток музейної справи (номінація «Мистецтво»), поетеса, літератор і громадський діяч Ганна Антипович (номінація «Література») і підприємець Андрій Гурнік – за створення дискусійного клубу «Синтенція» та активну участь у духовно-інтелектуальному житті Полтавщини (номінація «Громадська діяльність»). Окрім того, церковними нагородами були відзначені меценати і благодійники.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ЗУСТРІВСЯ З АРХІЄПИСКОПОМ ПАМФІЛІЙСЬКИМ ДАНИЇЛОМ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 2 листопада 2021 року зустрівся у своїй резиденції з архієпископом Памфілійським Даниїлом (Українська Православна Церква в США). Його Блаженство обговорив з ієрархом Вселенського Патріархату в діаспорі міжцерковні взаємовідносини й питання співпраці, а також розповів йому про розвиток Православної Церкви України та релігійну ситуацію в нашій державі.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ЗУСТРІВСЯ З ГОЛОВОЮ ДЕРЖЕТНОПОЛІТИКИ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 2 листопада 2021 року зустрівся у своїй резиденції з Головою Державної служби України з етнополітики та свободи совісті Оленою Богдан. Під час зустрічі йшлося про актуальну

релігійну та міжконфесійну ситуацію, а також нещодавній приїзд в Україну Вселенського Патріарха Варфоломія і вихід книги присвяченої Його Всесвятості. Його Блаженство подякував очільниці Держетнополітики за сприяння в організації візиту та вручив їй пам'ятну церковну відзнаку. Окрім того, було стверджено важливість діалогу України зі світом, зокрема через контакти Православної Церкви України з іншими автокефальними Церквами.

ЄПИСКОП МИТРОФАН БЛАГОСЛОВИВ ВІЙСЬКОВИХ ЛЬОТЧИКІВ-ВИПУСКНИКІВ ХНУПС

В Харківському національному університеті Повітряних Сил імені Івана Кожедуба відбувся урочистий випуск молодих офіцерів льотного факультету 2021 року. В добру путь офіцерів благословив керуючий Харківською єпархією – єпископ Харківський і Богодухівський Митрофан. Архієрей прочитав молитву та закликав на випускників вишу Боже благословення. Владика Митрофана супроводжував військовий капелан ХНУПС ієрей Серго Бубашвілі.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ДУХОВНО ПІДТРИМАВ ГІУЛІ АЛАСАНІЮ, МАТРІ МІХЕЛА СААКАШВІЛІ

Блаженніший Митрополит Епіфаній на прохання матері Міхела Саакашвілі Гіулі Аласанію зустрівся з нею 4 листопада 2021 року в своїй

резиденції – Митрополичому домі. Мати третього Президента Грузії розповіла, що Міхел Саакашвілі вже 35-й день голодує в Руставській в'язниці, а її материнське серце розривається від болю. Предстоятель Православної Церкви України духовно підтримав Гіулі Аласанію, зазначивши, що випробування, які трапляються на життєвому шляху, потрібно долати з міцністю духу та вірою в допомогу Божу. Також Блаженніший Митрополит Епіфаній в душевній атмосфері поспілкувався з гостею й на інші життєві теми, наголосивши на великій силі молитви в житті кожної людини.

БОГОСЛУЖІННЯ ПРЕДСТОЯТЕЛЯ У ДИМИТРІВСЬКУ ПОМИНАЛЬНУ СУБОТУ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 6 листопада 2021 року звершив Божественну літургію у Свято-Георгіївському

соборі Києво-Видубицького Михайлівського монастиря. Предстоятелю помісної Української Православної Церкви співслужили всечасна братія і духовенство обителі. Також під час відправи Митрополит Епіфаній удостоїв духовенство чергових священничих нагород. Після Літургії була відслужена велика панахида за упокоєння воїнів, які віддали своє життя за Україну, мирних жителів, що загинули від нашествия чужинців, а також усіх від віку спочилих у вірі й надії на воскресіння.

ВСЕНІЧНЕ БДІННЯ НАПЕРЕДОДНІ ДВАДЦЯТОЇ НЕДІЛІ ПІСЛЯ П'ЯТИДЕСЯТНИЦІ

Напередодні двадцятої неділі після П'ятидесятниці, 6 листопада 2021 року, Предстоятель помісної Української Православної Церкви звершив Всенічне бдіння у Свято-Георгіївському соборі Києво-Видубицького Михайлівського монастиря. Блаженнішому Митрополиту Епіфанію співслужили всечасна братія і духовенство обителі.

БОЖЕСТВЕННА ЛІТУРГІЯ У ДВАДЦЯТУ НЕДІЛЮ ПІСЛЯ П'ЯТИДЕСЯТНИЦІ

У двадцяту неділю після П'ятидесятниці, 7 листопада 2021 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Божественну літургію у кафедральному

Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі. Предстоятелю помісної Української Православної Церкви співслужили намісник Золотоверхої обителі архієпископ Вишгородський Агапіт, всечесна братія монастиря та запрошене духовенство. Після прочитання Євангелія Його Блаженство виголосив першосвятительське слово проповіді. На завершення недільного богослужіння відбувся молебень, під час якого Митрополит Епіфаній підніс молитву за Україну та її народ, за воїнів наших, вдовиць, сиріт, за несправедливо ув'язнених, скалічених і немічних, за лікарів та за тих, хто від війни та нашествия чужинців постраждали.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ЗВЕРШИВ ЛІТУРГІЮ У ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ ВЕЛИКОМУЧЕНИКА ДИМИТРІЯ СОЛУНСЬКОГО

У день пам'яті святого великомученика Димитрія Солунського, 8 листопада 2021 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній звершив Божественну літургію святителя Іоана Золотоустого у кафедральному

Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі. Предстоятелю помісної Української Православної Церкви співслужили намісник Золотоверхої обителі архієпископ Вишгородський Агапіт, всечесна братія монастиря та запрошене духовенство. Під час відправи підносилися прохання за українських воїнів та лунала всеукраїнська молитва за припинення пошесті згубної (епідемії). Завершилося богослужіння молебнем до святого великомученика Димитрія Солунського.

МИТРОПОЛИТ МАКАРІЙ ВІДЗНАЧИВ 25-ЛІТТЯ ЄПИСКОПСЬКОГО СЛУЖІННЯ

У день молитовного вшанування святого великомученика Димитрія Солунського релігійна громада Львівської єпархії у селі Городиславичі Львівського району Львівської області відзначила храмове свято. На запрошення настоятеля храму митрофорного протоієрея Романа Грабара радість свята розділив архієпископ Тернопільський і Кременецький Нестор. Супроводжував архієрея у поїздки завідувач єпархіальної канцелярії протоієрей Володимир Зубілевич. Літургію очолив митрополит Львівський Макарій. Йому співслужили архієпископ Тернопільський і Кременецький Нестор, архієпископ Тернопільський і Бучацький Тихон, запрошене духовенство. Після завершення богослужіння митрополит Макарій подякував братам-архієреям

за спільну молитву, привітав парафіян зі святом та з благословення Блаженнішого митрополита Київського і всієї України Епіфанія вручив нагрудні відзнаки та благословенні грамоти настоятелю, активним парафіянам і жертводавцям храму. Високопреосвященніший Тихон від імені єпископату Православної Церкви України привітав митрополита з 25-річчям архієрейської хіротонії, подарував просфору та вручив букет квітів. У подячному слові настоятель долучився до привітань керуючому Львівською єпархією, подякував архієреям та священнослужителям за духовну підтримку, вірянам та меценатам за любов і щире допомогу для парафіяльної святині. Святкування завершилися чином малого освячення води на церковному подвір'ї, хресним ходом навколо храму, співом многоліття та спільним фото на згадку.

МИТРОПОЛИТ СИМЕОН ЗВЕРШИВ ОСВЯЧЕННЯ НАКУПОЛЬНОГО ХРЕСТА

8 листопада митрополит Вінницький і Барський Симеон звершив Чин освячення хреста для поставлення його на бані нового храму на честь святої Марії Магдалини у с. Мізяківська Слобідка Калинівської ОТГ Хмельницького району. Разом із Владикою у Чині освячення взяли участь клірик Спасо-Преображенського кафедрального собору м. Вінниці протоієрей Василій Коровай та секретар управління Вінницько-Барської єпархії протодиякон Владислав Демченко. За богослужінням молилися ігумена вінницького Благовіщенського жіночого монастиря Єлїконида

(Воевода), фундатори та благодійники храму і місцеві парафіяни. Після Чину освячення хрест був встановлений на бані храму. Митрополит Симеон привітав присутніх з урочистою подією і побажав Божої допомоги у завершенні робіт із внутрішнього оздоблення та прикрашання храму. На прохання місцевих мешканців на кладовищі, що знаходиться поруч із храмом, була звершена заупокійна молитва за всіма спочилими жителями села. Нагадаємо, що громада храму святої рівноапостольної Марії Магдалини минулого місяця вийшла з підпорядкування Російській Православній Церкві в Україні і поповнила число релігійних громад і храмів Православної Церкви України на Вінниччині.

АРХІЄПИСКОП ОНУФРІЙ ЗВЕРШИВ ЧИН ОНОВЛЕННЯ ХРАМУ М. ЗАСТАВНА

8 листопада 2021 року, коли Церква вшановує пам'ять святого великомученика Димитрія Солунського, Високопреосвященніший Онуфрій, архієпископ Чернівецький і Кіцманський, на запрошення настоятеля храму перенесення мощей святителя Миколая Чудотворця м. Заставна протоієрея Димитрія Костащука звершив чин оновлення храму після розпису та очолив в ньому Божественну літургію. На Малому вході владика удостоїв клірика храму ієрея Василя Пазюка права носіння наперсного хреста, а після відпусту привітав настоятеля з Днем ангела та 65-річчям з Дня народження і вручив йому Грамоту Предстоятеля з відзнакою. Архієрею співслужили секретар єпархії

протоіерей Іван Кігніцький, настоятель протоіерей Димитрій Костащук, протодиякон Юрій Жувак, духовенство епархії та гості з Київської й Тернопільської епархій.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ПРОВІВ ЗУСТРІЧ З ДИРЕКТОРКОЮ ДИТЯЧОГО ДІАГНОСТИЧНОГО ЦЕНТРУ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 9 листопада 2021 року прийняв у своїй резиденції – Митрополичому домі директорку Київського міського дитячого діагностичного центру Світлану Матвееву. У зустрічі також взяв участь медичний капелан протоіерей Сергій Хаєнко, котрий опікується відділенням мобільної паліативної служби. Предстоятель помісної Української Православної Церкви обговорив із гостею питання паліативної допомоги дітям. В контексті цього мова йшла і про діяльність Відділу соціального служіння Київської Митрополії, який очолюваний Романом Холодовим безпосередньо займається безоплатним перевезенням важко хворих дітей.

Його Блаженство подякував пані Світлані за працю та відзначив її орденом архістратиго Божого Михаїла II ступеня.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ЗУСТРІВСЯ З УКРАЇНСЬКИМИ ДЕРЖСЛУЖБОВЦЯМИ-РЕЛІГІЄЗНАВЦЯМИ

Предстоятель помісної Української Православної Церкви 11 листопада 2021 року прийняв у своїй резиденції – Митрополичому домі українських держслужбовців-релігієзнавців. Цього дня до Блаженнішого Митрополита Епіфанія завітали керівник Відділу з питань релігій, забезпечення права громадян на свободу світогляду і віросповідання Департаменту гуманітарної та соціальної політики Секретаріату Кабінету міністрів України Андрій Юраш, заступниця керівника відділу Лариса Владиченко, співробітники відділу – Іван Папаяні, Вікторія Лученко та Наталія Лой, а також співробітниця Офісу уповноваженого із захисту державної мови Наталія Ткаченко. Його Блаженство обговорив із гостями питання соціально-культурного спрямування й міжконфесійні взаємовідносини в релігійному полі України, яке вирізняється наявністю унікальної консолідуючої інституції – Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій. Також мова йшла про поглиблення партнерських і дружніх взаємовідносин між Церквою і державою. Окрім того, Предстоятель розповів гостям про процес розвитку й становлення Православної Церкви України, подякував їм за працю та відзначив високими церковними нагородами.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ПРОВІВ ЗУСТРІЧ З ПОСЛОМ ІЗРАЇЛЮ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 11 листопада 2021 року провів у своїй резиденції зустріч з Надзвичайним та Повноважним Послом Держави Ізраїль в Україні Міхаєлом Бродським. Сторони торкнулися питань співпраці, паломництва українських вірян до Святої землі, будівництва меморіалу в Бабиному Яру, агресії Російської Федерації і порушення прав людини на тимчасово окупованих територіях. Зі свого боку Митрополит Епіфаній поінформував

високоповажного гостя про розвиток Православної Церкви України і процес вільного приєднання до неї православних громад. Також учасники зустрічі обговорили засудження проявів антисемітизму, епідеміологічну ситуацію в Україні і світі та споживацьке ставлення людства до навколишнього середовища, у контексті нещодавнього кліматичного саміту у Глазго. Окрім того, йшлося про нововиявлених Праведників народів світу з України, церемонія відзначення яких має незабаром відбутися.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ВІДЗНАЧИВ СПІВРОБІТНИКІВ КИЇВСЬКОЇ МИТРОПОЛІЇ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 12 листопада 2021 року зібрав у своїй резиденції співробітників Київської Митрополії. Зокрема, у зустрічі взяли участь речник Київської Митрополії архієпископ Чернігівський і Ніжинський Євстратій та

секретар Київської Митрополії архієпископ Вишгородський Агапіт. Предстоятель помісної Української Православної Церкви послідував з присутніми з приводу підсумків проведеної у поточному році роботи та стосовно планів на наступний рік, подякував за працю, а також нагородив їх пам'ятними церковними відзнаками присвяченими візиту до України Його Всесвятості Вселенського Патріарха Варфоломія.

«Кожний з вас працює, виконує довірений вам послух задля блага нашої помісної Української Православної Церкви. Саме в єдності, широті й цілеспрямованості криється запорука успіху. Тож нехай Господь благословляє усі наші зусилля, береже й надалі спрямовує до зростання нашу Церкву», – зокрема сказав Його Блаженство.

МИТРОПОЛИТ ЛЬВІВСЬКИЙ І СОКАЛЬСЬКИЙ ДИМИТРІЙ МОЛИТОВНО ВІДЗНАЧИВ СВОЄ 50-РІЧЧЯ.

13 листопада 2021 р. у Свято-Покровському кафедральному соборі було звершено подячний молебень, який очолив ювіляр у співслужінні архієпископа Тернопільського і Бучацького Тихона та єпископа Володимир-Волинського і Турійського Матфея.

На закінчення подячного молебню з 50-ти річчям від Дня Народження митрополита Димитрія привітали архієпископ Тернопільський і Бучацький Тихон та єпископ Володимир-Волинський і Турійський Матфей.

Також на ім'я митрополита Димитрія надійшла вітальна адреса від Предстоятеля Православної

Церкви України Блаженнішого митрополита Епіфанія.

У свою чергу митрополит-ювіляр подякував усім за привітання, нагадавши присутнім, що прожиті роки - це перш за все боротьба з гріхами і кожна людина, не тільки архієрей, повинна це усвідомлювати. На закінчення молебня прозвучало многоліття, а потім усіх присутніх митрополит наділив благословенням.

У ЗАКАРПАТТІ ОСВЯЧЕНО НОВИЙ ХРАМ

Єпископ Ужгородський і Закарпатський Варсонофій 13 листопада 2021 року з архіпастирським візитом відвідав селище Сімер Ужгородського благочиння, де у співслужінні священнослужителів – кліриків єпархії освятив новий храм на честь святої великомучениці Параскеви П'ятниці та відслужив у ньому першу Божественну літургію.

Наприкінці Чину освячення єпископ Варсонофій спільно з духовенством та вірними звершив урочистий хресний хід церковним подвір'ям. Після літургії архіпастир вручив жертводавцям храму церковні відзнаки за допомогу у розбудові святині.

ПЕРШЕ ХРАМОВЕ СВЯТО ГРОМАДИ СВЯТОГО ПРАВЕДНОГО ПЕТРА КАЛНИШЕВСЬКОГО У СТОЛИЦІ П'ЯТИ ЗАПОРОЗЬКИХ СІЧЕЙ

13 листопада в нашій парафії відбулося святкування першого престольного свята з нагоди дня пам'яті покровителя храму на честь

загиблих воїнів АТО – святого праведного Петра Калнишевського (Багатостраждального) вже в новій дерев'яній святині.

В цей святковий день було звершено Божественну літургію, яку очолив благочинний Нікополя та району ігумен Меркурій (Скорород). На соборну службу прибули духовенство Покрову: благочинний протоієрей Іван Назарик та настоятель храму Різдва Христового протоієрей Микола Бурядник, настоятель Свято-Троїцького храму Ієромонах Олексій, настоятель храму на честь преп. Іоана Дамаскіна священник Костянтин Титов. Також з вітаннями з нагоди храмового свята завітав наш друг очільник Римо-Католицької громади в Нікополі. На свято завітали меценати та будівничі храму, благоукресителі, воїни, волонтери, козаки та усі люди доброї волі.

БОЖЕСТВЕННА ЛІТУРГІЯ У ДВАДЦЯТЬ ПЕРШУ НЕДІЛЮ ПІСЛЯ П'ЯТИДЕСЯТНИЦІ

У двадцять першу неділю після П'ятидесятниці, 14 листопада 2021 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Божественну літургію у кафедральному

Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі. Предстоятелю помісної Української Православної Церкви співслужили архієпископ Полтавський і Кременчуцький Федір, єпископ Хмельницький і Кам'янець-Подільський Павло, всечесна братія монастиря та запрошене духовенство. Після прочитання Євангелія Його Блаженство виголосив першосвятительське слово проповіді. На завершення недільного богослужіння відбувся молебень, під час якого Митрополит Епіфаній помолвився за усіх дітей-сиріт, з нагоди Всеукраїнського дня молитви за сиріт.

АРХІПАСТИРСЬКИЙ ВІЗИТ ВЛАДИКИ ТИХОНА

14 листопада 2021 р. архієпископ Тернопільський і Бучацький Тихон відвідав з архіпастирським візитом Свято-Володимирську парафію в смт. Козова і очолив Божественну літургію. Його Високопреосвященству співслужило численне духовенство з усіх куточків Тернопільської області, а також з м. Києва.

Після богослужіння архієпископ Тихон привітав з 40-річним ювілеєм священничого служіння багаторічного секретаря єпархії та настоятеля храму митрофорного протоієрея Богдана Скасківа. Владика висловив слова подяки ювіляру за щирі і багаторічну працю у розбудові Святої Церкви та гідний приклад смиренного служіння, який став основою утвердження у вірі

для багатьох священиків і вірян. З благословення Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Епіфанія архієпископ Тихон за щирю працю в утвердженні Православної Церкви України нагородив протоієрея Богдана Скасківа церковним орденом і подарував хрест з прикрасами.

Розділив радість свята і настоятель трапезного храму Софії Київської (Мала Тепла Софія) м. Києва митрофорний протоієрей Петро Ландвирович, який прибув до Свято-Володимирського храму в смт. Козова, щоб також привітати свого духовного наставника протоієрея Богдана Скасківа. Настоятель столичного храму зачитав вітальний лист від Його Блаженства і на молитовну згадку вручив ювіляру особливий подарунок – іменний хрест Предстоятеля Православної Церкви України.

На завершення уся громада соборно проспівала прот. Богдану Скасківу багатоліття. Роки, місяці, дні скоро плывуть і минають, а праця, добрі діла і любов, яку проявляє настоятель Свято-Володимирського храму Козови отець Богдан у своєму священстві до Бога, Церкви та своєї

пастви – вічні. Вони, засіяні в народі, приносять родючі плоди та скріплюють в істинній вірі до Всевишнього Бога.

МИТРОПОЛИТ КЛИМЕНТ ВЗЯВ УЧАСТЬ В АКЦІЇ НА ПІДТРИМКУ УКРАЇНСЬКИХ ЗАРУЧНИКІВ КРЕМЛЯ

Голова Православної місії допомоги жертвам порушення прав людини та особам, позбавленим волі митрополит Сімферопольський і Кримський Климент 15 листопада 2021 року з благословення

Блаженнішого Митрополита Епіфанія взяв участь в акції на підтримку українських заручників Кремля «Порожні стільці», яка вчоргове відбулася на Софійській площі столиці. На площі розмістили інсталяцію – порожні стільці з іменами політв'язнів, які символічно нагадують про незаконно ув'язнених. Українські діячі культури, журналісти та громадські діячі зачитали свої листи до полонених і ув'язнених у Росії та в тимчасово окупованому Криму і районах Донбасу. Під час заходу митрополит Климент звернувся до присутніх з приводу постійної підтримки українських бранців Кремля та зачитав лист від ув'язненого журналіста-фрілансера «Крим.Реаліі» В'ячеслава Єсипенка до Митрополита Епіфанія.

ВІДБУЛАСЯ ТЕЛЕФОННА РОЗМОВА КИЇВСЬКОГО МИТРОПОЛИТА ЕПІФАНІЯ ТА ВСЕЛЕНЬСЬКОГО ПАТРІАРХА ВАРФОЛОМІЯ

16 листопада 2021 року відбулася телефонна розмова Предстоятеля Православної Церкви України Митрополита Київського і всієї України Епіфанія та Архієпископа Константинополя – Нового Риму, Вселенського Патріарха Варфоломія. Під час спілкування Блаженніший Митрополит Епіфаній ще раз привітав Всесвятійшого Патріарха Варфоломія з подвійним визначним ювілеєм, який Патріарх відзначив днями – 30 років обрання та інтронізації на Патріарший Престол Великої Христової Церкви у

Константинополі. Блаженніший владика від себе особисто та від повноти Української Православної Церкви побажав міцного здоров'я, невичерпних духовних і тілесних сил, многих і благословенних літ служіння.

Патріарх Варфоломій подякував за добрі побажання та повідомив, що його стан здоров'я є добрим, пригадав з теплом на серці та радістю на душі про візит в Україну, а також згадав про успішний візит до Сполучених Штатів Америки, який завершився нещодавно.

АРХІЄРЕЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ УКРАЇНИ ОСВЯТИЛИ ХРАМ У М. ЧОП

17 листопада 2021 року в місті Чоп на території 94-го прикордонного загону архієреї Православної Церкви України освятили храм на честь святого Спиридона Тримифунтського, який був збудований стараннями секретаря єпархіального управління Закарпатської єпархії – капелана, протоієрея Сергія Ємця.

На запрошення єпископа Ужгородського і Закарпатського Варсонофія та начальника Чопського прикордонного загону Руслана Цапюка, для освячення храму до Закарпаття прибув також голова Синодального управління військового духовенства митрополит Черкаський і Чигиринський Іоан, а серед запрошеного духовенства були священники і з Дрогобицько-Самбірської єпархії.

Звершивши Чин освячення новозбудованого храму митрополит Іоан звернувся до присутніх

військовослужбовців з повчальним словом проповіді та від імені Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Епіфанія нагородив церковними відзнаками меценатів і всіх, хто долучився до побудови святині. Після вручення нагород духовенство відслужили поминальну літію в річницю смерті полковника Держприкордонслужби Вадима Березенського, який загинув під час виконання службових обов'язків.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ЗУСТРІВСЯ З ДИРЕКТОРОМ ЗАПОВІДНИКА «СОФІЯ КИЇВСЬКА» НЕЛЕЮ КУКОВАЛЬСЬКОЮ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 18 листопада 2021 року зустрівся у своїй резиденції – Митрополитичому домі з генеральним директором Національного заповідника «Софія Київська» Нелею Куковальською та технічним директором компанії «Зінтеко» Василем Гладким.

У зустрічі також взяла участь заступниця генерального директора Національного заповідника «Софія Київська» з культурно-просвітницької діяльності Кіра Петрачек. Предстоятель помісної Української Православної Церкви подякував гостям за сприяння в організації нещодавнього візиту до України Його Всесвятості Вселенського Патріарха Варфоломія та нагородив їх пам'ятними церковними відзнаками, присвяченими цій події. Окрім того, під час спілкування йшлося про питання

реставрації унікальних українських церковних пам'яток та використання новітніх технологій задля їхнього успішного збереження.

В МАРІУПОЛІ ПОСТАНЕ ЩЕ ОДИН ХРАМ

Митрополит Донецький і Маріупольський Сергій 19 листопада 2021 року звершив освячення хреста і закладання капсули у фундаментну частину майбутнього храму-каплиці на честь святого великомученика Юрія Переможця. Урочиста подія відбувалась на території управління Донецького прикордонного загону. Владиці співслужили військові капелани Донецької єпархії. Після відправи митрополит Сергій вручив церковну відзнаку полковнику Валерію Падителю.

НА ЧЕРКАЩИНІ ОСВЯЧЕНО НОВОЗБУДОВАНИЙ ХРАМ НА ЧЕШТЬ ЗАЧАТТЯ ІОАНА ХРЕСТИТЕЛЯ

У селі Старосілля на Черкащині 20 листопада 2021 року відбулося освячення новозбудованого храму на честь Зачаття Іоана Хрестителя. По завершенні освячення у храмі було звершено святкову Божественну літургію. На запрошення керуючого Черкаською єпархією, митрополита Іоана, молитовно розділили радість святкової події архієреї Православної Церкви України, а саме: митрополит Вінницький і Барський Симеон, архієпископ Чернігівський і Ніжинський Євстратій, єпископ Кропивницький

і Голованівський Марк, єпископ Одеський і Балтський Афанасій, єпископ Херсонський і Каховський Борис. Також за святковим богослужінням співслужив настоятель парафії протоієрей Василій Плешинець та духовенство Черкаської єпархії.

В кінці богослужіння митрополит Іоан, а також отець Василь висловили слова подяки фундаторам та меценатам новозбудованого храму. За вагомий особистий внесок у розбудову Помісної Української Православної Церкви, з благословення Блаженнішого Митрополита Епіфанія, високих церковних нагород були удостоєні меценати та благодійники, які долучилися до будівництва храму. Настоятель парафії протоієрей Василій Плешинець був удостоєний чергової священничої нагороди – права носіння митри. Завершилася святкова подія торжественним козацьким многоліттям.

АРХІЄПИСКОП ІЛАРІОН ОСВЯТИВ ІКОНОСТАС У СВЯТО- МИХАЙЛІВСЬКОМУ ХРАМІ РІВНОГО

20 листопада 2021 року архієпископ Рівненський і Острозький Іларіон очолив Божественну літургію у Свято-Михайлівському храмі м. Рівне. На початку богослужіння владика звершив чин освячення іконостасу. За богослужінням архієрею співслужив секретар єпархії, благочинний Рівненського районного благочиння протоієрей Сергій Лучанін,

благочинний Рівненського міського благочиння протоієрей Леонід Поліщук, ректор Рівненської духовної семінарії протоієрей Віталій Лотоцький, настоятель храму протоієрей Богдан Приходько та прибуле духовенство.

Під час Малого входу архієпископ Іларіон, з благословення Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Епіфанія, нагородив протоієрея Богдана Приходька правом носіння хреста з прикрасами.

По завершенні літургії та молебню владика Іларіон звернувся до вірян із проповіддю та, з благословення Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Епіфанія, відзначив Віктора Жабчика і Сергія Качановського медалями святого Архістратига Михаїла. Також ряд активних парафіян були нагороджені Архієрейськими благословенними грамотами. Завершилось богослужіння уставним многоліттям.

В ОРШАНЦІ СПОРУДЯТЬ ХРАМ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ УКРАЇНИ

У Головному центрі підготовки особового складу Державної прикордонної служби України імені генерал – майора Ігоря Момота спорудять храм Православної Церкви України.

21 листопада 2021 року у день Собору архістратига Михаїла та інших небесних сил безплотних відбулося освячення хреста та закладання капсули на місці будівництва Свято-Михайлівського храму. Чин освячення звершив голова Синодального

управління військового духовенства митрополит Іоан. Архіпастирю співслужив настоятель парафії протоієрей Миколай Сакундяк, який несе капеланське служіння у навчальному центрі та капелани Черкаської єпархії.

До святкової події долучились начальник Головного центру полковник Дмитро Коцеруба, керівництво Черкаської області та міста, депутати Черкаської обласної ради, представники ветеранських та волонтерських організацій, які є ініціаторами спорудження святині в Оршанці.

НА ВОЛИНІ ПОСТАНЕ НОВИЙ ХРАМ

У день Собору архістратига Михаїла та інших небесних сил безплотних, 21 листопада 2021 року, Преосвященний Матфей єпископ Володимир-

Волинський і Турійський звершив чин освячення наріжного каменя та заклав пам'ятну капсулу у фундамент майбутнього храму на честь архістратига Михаїла у селі Ізов Оваднівського благочиння. Його Преосвященству співслужив настоятель громади прот. Микола Гнідець. На завершення молитви єпископ Матфей звернувся до присутніх з архіпастирським словом та подякував настоятелю, парафіянам і благодійникам за благословенний труд – будівництво храму. Також архієрей поспілкувався з парафіянами.

НА ФРАНКІВЩИНІ ОСВЯЧЕНО НОВИЙ ПРЕСТІЛ ТА ІКОНОСТАС

В день Собору святого архістратига Михаїла та інших небесних сил безтілесних Високопреосвященніший Андрій, митрополит Галицький, керуючий Івано-Франківською єпархією очолив урочисте престольне богослужіння в храмі на честь архістратига Михаїла с. Іванківка Богородчанського деканату з нагоди 30-річного ювілею його освячення. Митрополиту Андрію співслужили намісник Спасо-Преображенського Угорницького чоловічого монастиря Преосвященніший єпископ Коломийський Павло, вікарій Івано-Франківської єпархії, настоятель храму віце-канцлер єпархії протоієрей Роман Козак та запрошене духовенство. Перед початком літургії архієреї звершили освячення престолу, кивоту та іконостасу. Під час Літургії були піднесені молитви за мир в нашій державі, за українських воїнів та за визволення від пощесті згубної.

Після прочитання Євангелія Його Високопреосвященство виголосив повчальну проповідь на тему свята та привітав громаду та іменинників з храмовим святом. У свою чергу настоятель храму подякував архіпастирям за їхні святительські молитви та всім парафіянам за щирі пожертви. Завершилася урочиста подія освяченням пам'ятної дошки на фасаді храму та святковим хресним ходом.

АРХІЄПІСКОП ОНУФРІЙ ВЗЯВ УЧАСТЬ В УРОЧИСТОСТЯХ З НАГОДИ ПОВЕРНЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ВОЇНІВ З ЗОНИ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ

Високопреосвященніший Онуфрій, архієпископ Чернівецький і Кіцманський 22 листопада 2021 року взяв участь в урочистостях з нагоди прибуття 8-го та 108-го окремих гірсько-штурмових батальйонів з зони проведення операції Об'єднаних сил до постійного пункту дислокації в місті Чернівці. Владика супроводжували капелани єпархії.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ЗУСТРІВСЯ З МІНІСТРОМ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 23 листопада 2021 року зустрівся у своїй резиденції – Митрополитичому домі з Міністром охорони здоров'я Віктором

Ляшком. У зустрічі також взяв участь архієпископ Чернігівський і Ніжинський Євстратій.

Під час спілкування сторони обговорили епідеміологічну ситуацію, процес вакцинації та законодавче закріплення можливостей медичного капеланства. Також мова йшла про погляд Церкви на питання трансплантології й штучного запліднення, виклики гібридної війни та співпрацю в різноманітних напрямках. Окрема увага була приділена темі паліативної допомоги. В контексті цього Його Блаженство розповів пану Віктору про діяльність Відділу соціального служіння Київської Митрополії, який займається зокрема і безоплатним перевезенням важко хворих дітей.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ЗУСТРІВСЯ З АРСЕНІЄМ ЯЦЕНЮКОМ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 25 листопада 2021 року зустрівся у своїй резиденції – Митрополитичому домі з українським політиком, 15-им Прем'єр-міністром України Арсенієм Яценюком. Його Блаженство розповів пану Арсенію про розвиток та становлення Православної Церкви України, контакти з іншими помісними Православними Церквами світу та про нещодавній надзвичайно плідний візит Його

Всесвятості Вселенського Патріарха Варфоломія. Також сторони обговорили актуальну соціально-політичну ситуацію, нові форми загроз і викликів, які продукує Росія у військовій, економічній та інформаційній сферах і важливість консолідації й духовної єдності українців для ефективного захисту від гібридних нападів країни-агресора. Окрім того, під час спілкування йшлося про позитивні тенденції у становленні україномовного медіапростору й важливість розвитку правдивої історичної науки, задля усунення давніх і новітніх фальсифікацій та протидії зазіханню на привласнення нашої культурно-історичної спадщини.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ПІДТВЕРДИВ НЕЗМІННІСТЬ ПОЗИЦІЇ ПЦУ ЩОДО ПРОТИДІЇ ПРОЯВАМ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

В рамках проекту «Підтримка діалогу між організаціями громадянського суспільства, урядовими та релігійними організаціями для синхронізації зусиль з надання допомоги жертвам насильства» Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 25 листопада 2021 року зустрівся у своїй резиденції – Митрополітому домі з радницею Посольства Швеції в Україні Марією Ліндгреном-Салтановою і народним депутатом України Соломією

Бобровською. У зустрічі також взяли участь архієпископ Чернігівський і Ніжинський Євстратій, заступник голови Управлінням соціального служіння та благодійності ПЦУ протоієрей Сергій Дмитрієв, консультант «Елеос-Україна» Валерія Рачинська та голова правління Інституту релігійної свободи Олександр Заєць. Під час розмови всі учасники підкреслювали необхідність постійної уваги до проблеми домашнього насильства та застосування чітких механізмів протидії його проявам й надання допомоги тим, хто постраждав від нього. В контексті цього йшлося про відкриття центрів допомоги постраждалим від насильства на зразок того, який Православна Церква України за сприяння партнерських організацій відкрила у Київській області.

Також Олександр Заєць поінформував присутніх, що незабаром вийде друком спеціально розроблений навчальний посібник для священнослужителів, присвячений темі протидії домашньому насильству.

Окрім цього сторони обговорили питання ратифікації Стамбульської конвенції. Митрополит Епіфаній та архієпископ Євстратій озвучили позицію ПЦУ та загалом Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій, яка полягає в тому, що у нинішньому вигляді конвенцію не слід ратифікувати. Для релігійної спільноти є неприйнятними елементи гендерної ідеології, які закладені у конвенцію і насправді не слугують боротьбі з домашнім насильством та не мають на меті встановлення рівності прав жінок і чоловіків.

Отже, саме боротьба з домашнім насильством має бути справжньою метою, а не намагання попри заперечення прийняти певну конвенцію. Законодавство України, в тому числі завдяки підтримці відповідних рішень з боку релігійної спільноти, вже має механізми протидії домашньому насильству – навіть кращі, ніж передбачено конвенцією. Тож зусилля слід спрямувати на застосування цих механізмів, їх поліпшення. Також було запропоновано ініціювати вироблення та прийняття Радою Європи відповідного документу в додаток до Стамбульської конвенції, який би унеможливував зловживання вміщеними в ній ідеологічними формулюваннями. У підсумку було заплановано проведення подальших зустрічей і консультацій, зокрема з представниками Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій, задля співпраці, вироблення спільної позиції та посилення дієвої допомоги тим, хто потерпає від домашнього насильства.

АРХІЄПИСКОП СИМЕОН ЗВЕРШИВ ЛІТУРГІЮ У ЦЕНТРАЛЬНОМУ ЕПАРХІАЛЬНОМУ ХРАМІ

27 листопада 2021 року, у день пам'яті святого апостола Филипа, керуючий Дніпропетровською єпархією Високопреосвященніший Владика Симеон (Зінкевич) очолив Божественну Літургію свт. Іоана Золотоустого у центральному

єпархіальному храмі на честь ікони Божої Матері «Несподівана Радість». Його Високопреосвященству співслужив секретар Тернопільської єпархії протоієрей Олексій Головацький та духовенство храму. За богослужінням було піднесено молитви за упокій усіх уморених голодом в Україні внаслідок Геноциду 1932-1933 років. Після великого входу Архіпастир звершив священничу хіротонію диякона Дмитра Дубчака, студента Дніпровської духовної семінарії. На завершення архієпископ Симеон виголосив проповідь в якій зосередив увагу присутніх на житті та подвигу святого апостола Филипа. Також Владика побажав усім добре розпочати і гідно провести прийдешній різдвяний піст.

ЄПИСКОП ЖИТОМИРСЬКИЙ І ОВРУЦЬКИЙ ПАЇСІЙ ВІДЗНАЧИВ ДЕНЬ СВОГО НЕБЕСНОГО ПОКРОВИТЕЛЯ

У неділю, 28 листопада 2021 року, Свята Православна Церква за своїм богослужінням молитовно вшанує і прославляє преподобного Паїсія Величковського. У цей день правлячий архиєрей Житомирсько-Овруцької єпархії – преосвященний єпископ Житомирський і Овруцький Паїсій відзначив день свого Небесного покровителя.

З цієї нагоди у головному храмі м. Житомира – Свято-Михайлівському кафедральному соборі було звершено Божественну літургію святителя Іоана Золотоустого, яку очолив єпископ Паїсій у співслужінні єпископа Хмельницького і Кам'янець-Подільського Павла.

За богослужінням владиці співслужили настоятель собору протоієрей Богдан Бойко, секретар Житомирсько-Овруцької єпархії та настоятель Свято-Георгіївського храму протоієрей Павло Ядчишин, священники Житомирської області. По завершенні літургії було відслужено молебень перед іконою преподобного Паїсія Величковського. Після богослужіння очільника Житомирсько-Овруцької єпархії привітав з днем тезоіменинства єпископ Хмельницький і Кам'янець-Подільський Павло, подякувавши за евхаристійне єднання в моливі та побажавши владиці молитовного заступництва небесного покровителя. Потім до владики Паїсія зі словами привітань від імені духовенства та вірян звернувся секретар єпархії протоієрей Павло Ядчишин. На завершення єпископ Паїсій подякував всім за вітання, після чого було проспівано уставне многоліття.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ЗУСТРІВСЯ З ПРОВОДОМ СПІЛКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 30 листопада 2021 року зустрівся у своїй резиденції з головою Крайової управи Спілки української молоді Лесею Голик та очільником київського осередку СУМ Ігорем Євтушком.

У зустрічі також взяв участь голова Синодального управління взаємодії з молодіжно-патріотичними громадськими об'єднаннями архієпископ Тернопільський і Кременецький Нестор. Сторони обговорили спільні напрямки діяльності та заходи, спрямовані на духовно-моральне й патріотичне виховання молодого

покоління. Окрім того, відбулося підписання меморандуму про співпрацю.

АРХІЄРЕЇ ПЦУ В ЧЕРНІВЦЯХ ОСВЯТИЛИ ПАМ'ЯТНИК ГЕРОЯМ НЕБЕСНОЇ СОТНІ

Митрополит Чернівецький і Буковинський Данило та архієпископ Чернівецький і Кіцманський Онуфрій 30 листопада 2021 року в Чернівцях помолилися за спокій душ Героїв Небесної Сотні та освятили пам'ятник на їхню честь.

В заходах також взяли участь представники обласної та міської влади, депутати різних рівнів, лідери громадських організацій, учасники подій на Майдані, родини загиблих та всі небайдужі.

УПОКОЇВСЯ ПРОТОІЄРЕЙ ВАСИЛЬ ЯРМОЛЮК

З глибоким сумом повідомляємо, що 4 листопада 2021 року на 44-му році життя упокоївся в Господі клірик Тернопільської єпархії протоієрей Василь Ярмолук. Понад 20 років отець Василь був настоятелем парафії Воздвиження чесного Хреста Господнього у Кременці.

Отець Василь Ярмолук народився 23 лютого 1978 року в Горинці Кременецького району. 1999 року закінчив Київську духовну семінарію. У травні 1998 року єпископом Вишгородським Даниїлом був висвячений на диякона, через рік – на священника. З липня 2000 року ніс пастирське служіння на парафії Воздвиження чесного Хреста Господнього у Кременці.

Вічна пам'ять протоієрею Василю!

УПОКОЇВСЯ ПРОТОІЄРЕЙ ЮРІЙ ВЕЛІГУРСЬКИЙ

07 листопада 2021 року, відійшов у вічність протоієрей Юрій Велігурський, клірик Рівненської єпархії.

Архієпископ Рівненський і Острозький Ларіон висловив від духовенства та вірних Рівненської єпархії співчуття сину покійного священника протоієрею Петру Велігурському та осиротілій родині.

Вічна пам'ять протоієрею Юрію!

УПОКОЇВСЯ ПРОТОІЄРЕЙ МИКИТА ЧУДИНОВИЧ

Після хвороби на 75 році життя відійшов до Господа клірик Херсонсько-Каховської єпархії, настоятель парафії Успіння Пресвятої Богородиці м. Баштанка, зачинатель руху автокефалії на Півдні України митрофорний протоієрей Микита Чудинович.

Вічна пам'ять протоієрею
Микиті!

УПОКОЇВСЯ ПРОТОІЄРЕЙ ЯРОСЛАВ БАЧИНСЬКИЙ

10 листопада на 51-му році життя спочив у Господі настоятель храму Успіння Пресвятої Богородиці с. Кадубівці Заставнівського благочиння Чернівецько-Кіцманської єпархії протоієрей Ярослав Бачинський.

Обравши шлях служіння Святій Церкві, він 25 років сумлінно виконував пастирські обов'язки в с. Кадубівці, старанно проповідуючи Слово Боже.

Вічна пам'ять протоієрею
Ярославу!

**УПОКОЇВСЯ
ПРОТОІЄРЕЙ
ІВАН ШИМКІВ**

11 листопада 2021 року на 46 році життя відійшов до Господа протоієрей Іван Шимків, настоятель Свято-Преображенського храму села Батьків, Радивилівського благочиння Рівненської єпархії.

Вічна пам'ять
протоієрею Івану!

**УПОКОЇВСЯ
СВЯЩЕННИК АНАТОЛІЙ
КАНІВЕЦЬ**

25 листопада на 56 році життя раптово помер священник Полтавської єпархії Православної церкви України військовий капелан, настоятель парафії у селі Смотрики отець Анатолій Канівець.

Священник Анатолій Канівець народився 5 вересня 1965 року в с. Ланна Карлівського району Полтавської Обл. 12 грудня 2009 року єпископом Сумським і Охтирським Мефодієм висвячений в сан диякона,

а 21 лютого 2010 року – в сан священника. У 2014 році призначений настоятелем релігійної громади у селі Михайлівка Машівського району Полтавської області, у 2016 – настоятелем парафії Різдва Пресвятої Богородиці селі Малютинці Пирятинського району. З 2018 року був настоятелем парафії Різдва Пресвятої Богородиці села Смотрики.

Вічна пам'ять священнику
Анатолію!

**УПОКОЇВСЯ ПРОТОІЄРЕЙ
РОМАН КОДЛЮК**

З глибоким сумом повідомляємо, що 26 листопада 2021 року на 82-му році життя відійшов до Господа заштатний клірик Тернопільської єпархії протоієрей Роман Кодлюк.

Отець Роман Кодлюк народився 26 січня 1940 року у Збаражжі Тернопільської області. Духовну освіту здобув при Свято-Троїцькому соборі Чернігова. У вересні 1989 року архієпископом Чернігівським і Ніжинським Антонієм був рукоположений в сан диякона, а згодом – у сан священника. Через кілька місяців архієпископ Тернопільський і Кременецький Лазар призначив отця Романа настоятелем Свято-Воздвиженської парафії у Чеснівському Раковці. Згодом йому доручили обслуговувати парафію Святої Трійці у Малому Раковці.

Останні роки перебував на спокій.

Вічна пам'ять
протоієрею Роману!

АРХІМАНДРИТ ЛАВРЕНТІЙ (ЖИВЧИК)
насельник Свято-Михайлівського
Золотоверхого монастиря

«Господи, Ісусе Христе, Сину Божий, помилуй мене!» – Якщо хто з бажанням, безперестанно, мов дихання із ніздрів, творить цю молитву, незабаром оселиться в ньому Пресвята Трійця: Отець, Син і Святий Дух – і обитель учинить в ньому, і поглине молитва серце, а серце – молитву, і стане людина вдень і вночі творити молитву цю і звільниться від усіх сітей ворожих... Стоїш чи сидиш, їси чи мандруєш, чи інше що робиш – постійно промовляй молитву цю, ревно спонукаючи себе до неї, бо вона вражає невидимих ворогів, наче воїн міцним списом». Ці слова належать святому угоднику Божому, котрий походив родом із України, а останній свій земний прилисток отримав на румунській землі. Мова йде про преподобного старця Паїсія Величковського або Нямецького (так частіше його називають православні румуни), пам'ять якого наша свята Церква звершує 28 листопада.

Преподобний Паїсій (в миру Петро Величковський) народився 21 грудня 1722 р. у Полтаві, в родині українського священника Івана Величковського та паніматки Ярини. В цей день Церква відзначала пам'ять святителя Петра, митрополита Київського і всієї Русі, тому хлопчика назвали Петром.

**ПРЕКРАСНІ
ЛІЛЕІ
МОЛИТВИ
ІСУСОВОЇ**

У великій сім'ї він був передостанньою, одинадцятою дитиною. Його прадід, дід, батько і старший брат були священнослужителями Полтавського Свято-Успенського собору. Його бабуся була настоятельницею Покровського жіночого монастиря. В тому ж монастирі на схилі років мати хлопчика теж склала чернечі обітніці, прийнявши постриг з іменем Юліанія. Як бачимо, Петро Величковський виховувався в сім'ї з особливим релігійним духом, у променях якого грілася й розквітала його юна, любляча Бога душа.

Коли майбутньому святому виповнилося чотири роки, страшне лихо спіткало родину – помер батько. Ще з дитинства хлопчик відрізнявся від однолітків

лагідним і в той же час твердим і незалежним характером. Людські кривди він сприймав як свої власні і вже тоді прагнув до особистої свободи. Ці риси, очевидно, ще більш проявилися після смерті батька. В сім років мати віддала його до соборної школи, але він провчився там лише два роки. Незадоволений навчанням, Петро вирішує зайнятися самоосвітою, а йому ж на той час було лише дев'ять років. Та, як виявилось, це не було якоюсь пустою дитячою примхою, а справжнім свідомим бажанням пізнавати Божественне вчення. Він багато читав, окрім Священного Писання, твори Іоана Златоуста та Єфрема Сірина, книги про аскетичні подвиги пустельників. Саме вони найбільше відповідали його внутрішньому стану. Під впливом прочитаного вже тоді в Петра почала з'являтися схильність до чернечого життя. Коли йому виповнилося тринадцять років, помер його брат протоієрей Іван – настоятель Успенського собору. Тодішній митрополит Рафаїл (Заборовський) видав грамоту в Полтавську протопопію для Петра Величковського, але за умови закінчення ним Києво-Могилянської Академії.

Петро з радістю почав навчатися, не забуваючи при цьому про головне – про душу. Написавши для себе коротке правило, хлопчик прагнув неухильно його дотримуватися: не засуджувати своїх братів навіть тоді, коли на власні очі бачив їхні гріхи, ніколи ні до кого не мати ненависті й від щирого серця прощати ближнім їхні провини.

Серед студентів він знайшов і однодумців, яким було до вподоби його погляди на життя. Вони, збираючись де-небудь у тихому місці Братського монастиря, проводили ночі в задушевних розмовах про чернецтво, пустинножителство, присягаючись один одному не постригатися і не жити в багатих монастирях, де не можна уподібнюватись «вбогості Христовій». Крім того, Петро став відвідувати дуже багато київських святинь, особливо Печерську лавру, що ледь зовсім не занехаяв богословську науку в Академії. У Братському монастирі одухотворений Петро знайшов і свого першого духовного наставника – схиєромонаха Пахомія, який давав йому читати книги про життя і подвиги отців-пустинножителів. Це було саме те, чого прагнула душа хлопця. Слухаючи повчання старця Петро все більше утверджувався в бажанні і самому стати ченцем. Та, випустивши з уваги свої студентські обов'язки через захоплення чернечим життям, хлопець припустився до того, що одного разу його викликали до академічного священноначалія, де йому було сповіщено, що за неуспішність і пропуски занять він не може продовжувати навчання. Петро повернувся додому у свою рідну Полтаву, і там на колінах перед матір'ю вибачався за те, що не став богословом і благав відпустити його в монастир.

Мати не стала довго перечити бажанню сина так влаштувати його життя і незабаром промислом Божим Петро дістався до Любецького монастиря. Мудрий і досвідчений ігумен Никифор прийняв його до числа братії в якості послушника. Саме

тут уперше Петро став переписувати знамениту «Ліствицю». Скоро через скрутне становище монастиря і швидку зміну ігумена Петро опинився в наступному – не менш відомому – українському монастирі – Свято-Миколаївському Медведівському. Там Петро сподобився постригу в чернецтво з іменем Платон. Незабаром і цей давній козацький монастир був закритий, і монах Платон опинився у Києво-Печерській лаврі. Замість бідного пустинного перебування, якого з дитинства прагнула його душа, він поселився в найбагатшому і найгаласливішому монастирі України. Монаху Платону дали послух гравера і різчика в майстерні. Але й тут Платон довго не затримався. Зустрівши свого давнього знайомого з Академії, Платон разом із ним вирушає на пошуки самотнього, спокійного життя. Проживши деякий час у Трейстенському скиті у Румунії, а потім – у скиті Керкул, 24-річний монах улітку 1746 р. прибув на Афонську гору. Він обійшов її всю, але не знайшов для себе наставника і став подвизатися сам. Це був найтяжчий період в його чернечому житті. Платон боровся з гріховними помислами і страстями, молився зі слізьми, їв тільки раз на два дні сухий хліб і пив воду, день і ніч читав Священне Писання і твори святих отців, дістаючи їх у навколишніх болгарських і сербських афонських монастирях. На четвертий рік подвижництва до Афону приїхав молдавський старець Василій Поляномерульський. І на прохання Платона старець Василій постриг його в схиму з іменем Паїсій, а також порадив йому започаткувати монастир. Оскільки в цьому була воля Божа, то так і сталося. До Паїсія стали приходити нові подвижники. Поступово вони всі разом стали звершувати богослужіння. Братія просили Паїсія бути в них священником і духівником, але той категорично відмовлявся. Адже він прийшов на святу Афонську гору для того, щоб найперше самому знайти наставника. Та коли до прохань братії приєдналися і сусідні монастирі, оскільки вони дізналися про подвиги Паїсія, то у 1758 р. після 12-літнього перебування на Афоні Паїсій був рукоположений в ієромонахи. Кількість подвижників монастиря збільшувалася. В основному вони були виходцями з Молдавії, Румунії та України. Ієромонах Паїсій попросив в ігумена монастиря Пантократор стару церкву й келію і приступив до формування скиту. Так росло і міцніло біля старця Паїсія чернече братство, слава про яке швидко розійшлася по святій горі Афон.

Однак безперервне розширення обителі й різноманітні неприємності зовнішнього порядку

змусили отця Паїсія подумати про те, щоб покинути Святу Гору. Він шукав безмовності й усамітнення, а натомість, як в Україні, знову опинився серед галасу і суєти. І ось 1763 р. отець Паїсій із братією (числом – 64 монахи), покинувши Афон, знайшов пристановище в Буковині, поблизу Драгомирни, у монастирі Святого Духа. За дозволом Молдавського митрополита старець Паїсій швидко налагодив чернече життя за правилом спільного життя святих Василя Великого і Феодора Студита. На першому місці завжди стояло богослужіння. Братія співала на два кліроси: правий слов'янською мовою, лівий молдавською. Братія займалася і своїм господарством, працювала на полі. Щовечора отець Паїсій відвідував келії братії, спостерігав за тим, як ченці провадять своє духовне життя. У келіях братія завжди читали Священне Писання, співали псалми. Коли наставала зима, преподобний старець довгими вечорами збирав братію на духовні бесіди, причому і тут зберігалася двомовність: читалися повчання слов'янською і молдавською мовами.

Ще на Афоні старець Паїсій почав збирати старовинні рукописи слов'янських книг. Але помічав у них неточності й помилки, які виправляв і навчав цьому братію. Крім того, він мав чимало книг грецькою мовою, серед яких була знаменита «Філокалія» – збірник творів отців Церкви – «Добротолубіє», яку старець переклав церковнослов'янською мовою. Цей титанічний труд завершився виданням у Москві в 1793 р. слов'янського «Добротолубія». Сталося це за рік до смерті великого старця Паїсія Величковського.

Старця Паїсія по праву можна назвати співцем Ісусової молитви як найпалкішого звернення до Ісуса Христа. «Ті, хто бажають бути з'єднаними любов'ю із найсолодшим Ісусом, обплювавши усі принади світу цього, і всі насолоди його, і спокій тілесний, не захочуть мати в житті нічого іншого, аніж тільки постійно вправлятися у райському творенні цієї молитви» – сказано у п'ятій главі його трактату «Про молитву Ісусову».

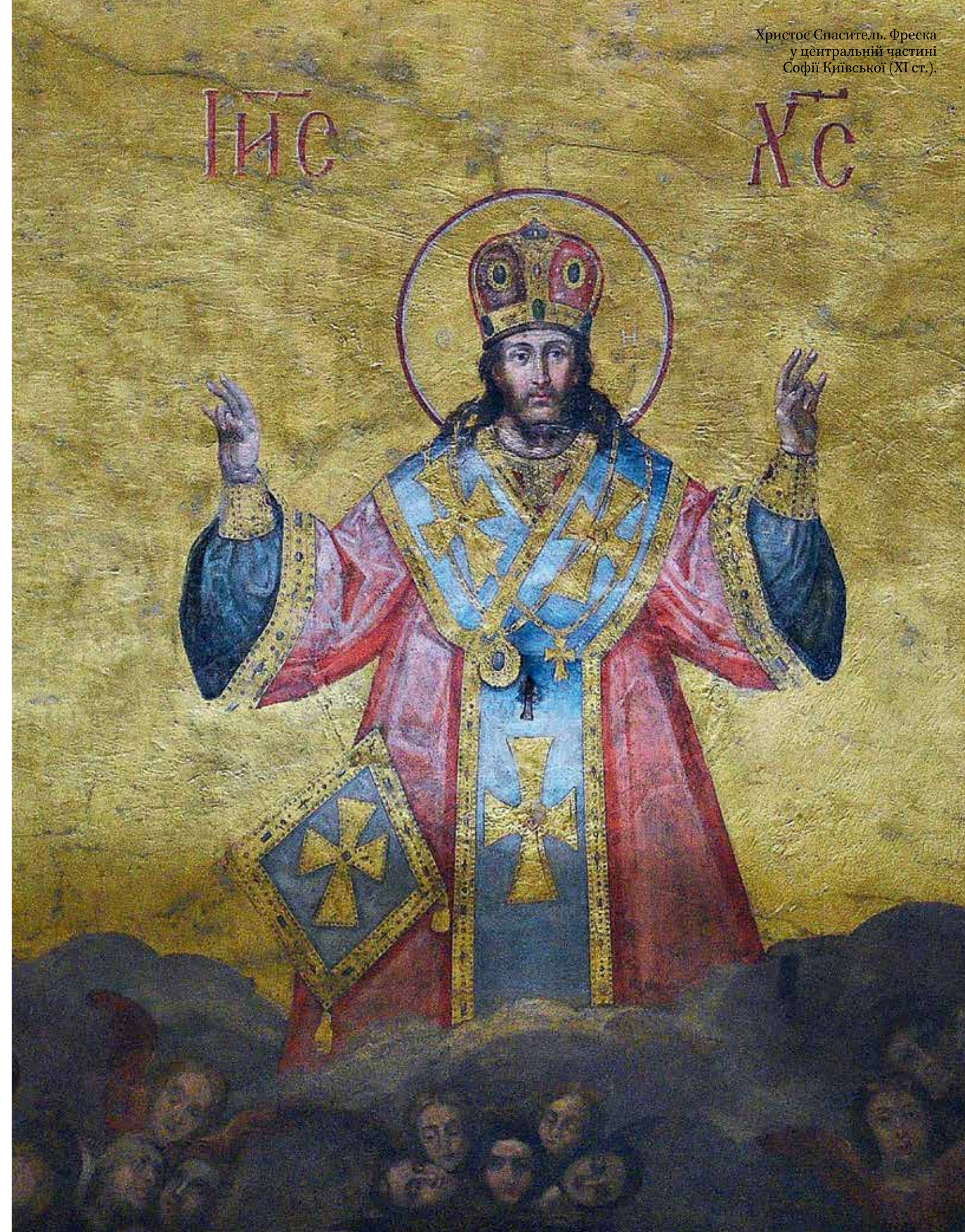
Через причини державного характеру чернеча громада, очолювана Паїсієм Величковським, змушена була перейти із Драгомирни на інше місце перебування – в містечко Секуль. Але життя в монастирі на новому місці анітрохи не змінилося, хоча через тісноту стало більш неспокійним. Старець Паїсій влаштував при монастирі

школу перекладацької літератури. За указом митрополита отець Паїсій змушений був перейти на настоятельство в сусідній великий Нямецький монастир, залишаючись одночасно і настоятелем монастиря в Секулі. Тут, у Нямецькому монастирі, і пройшов останній період життя старця – найтяжчий, але й найплідніший. Він тривав 15 років. І весь цей час сам старець, не помічаючи тяжких хвороб, працював день і ніч. Отець Паїсій був відомий своїм милосердям: він влаштував у обителі лікарню та притулок.

Так проходили роки земного чистого чернечого життя старця. 15 листопада 1794 р. на 72-му році життя преподобний Паїсій прийняв Причастя і, не

назвавши імені свого наступника (віддаючи все на волю Богу), спочив у Бозі.

Похоронили святого у храмі Вознесіння Нямецького монастиря. В надгробному слові від братії монастиря було сказано: «Ти був самому сонцю, наш отче, подібний». Саме таким сонячним сяючим духовно був для своїх послідовників старець преподобний Паїсій. Бо як сонце щедро і однаково дарує всьому живому світло і тепло, так і він нікого не залишав без свого пастирського слова, милостині та молитви. Він зібрав, як сам пише в заголовку книги повчань про чесноти «лілеї польові (кріни сельніє) від Божественного Писання», щоб пахощі їх допомагали нам неухильно триматися вірного Богові шляху.

Христос Спаситель. Фреска у центральній частині Софії Київської (XI ст.).

